

EIZ U MEDIJIMA

SVIBANJ 2015.



Sadržaj

Odjeci institutskih aktivnosti u medijima 7

Pojavljivanje znanstvenika Instituta u medijima 17

ODJECI INSTITUTSKIH AKTIVNOSTI U MEDIJIMA

Domaći proizvođači hrane priliku moraju tražiti u Turskoj, čije tržište raste najbrže

Autor: Božica Babić

Sektor bi mogla ugroziti visoka koncentracija izvoza. Od ukupna izvoza hrane više od 50% plasira se u BiH, Sloveniju, Srbiju i Italiju.



Goran Buturac, viši znanstveni suradnik u Ekonomskom institutu, analizirao je stanje u sektoru (Grgur Žučko/PIXSELL)

Hrvatska prehrambena industrija do 2007. ostvarivala je veće stope rasta izvoza nego globalna konkurencija, godišnje je u prosjeku izvoz povećavala 9,8 posto, dok je svjetsko tržište bilježilo rast 5,4 posto, iznosi jedan od brojnih detalja iz najnovije analize o stanju i potencijalu prehrambenog sektora na domaćem i izvoznim tržištima autor Goran Buturac, viši znanstveni suradnik u Ekonomskom institutu.

Ocjenjivani su izravni učinak prehrambenog sektora na nacionalni BDP i zaposlenost, utjecaj na neke od ostalih industrija, mjereni su i multiplikativni efekti te raspodjela, a na izvoznim tržištima analizirana je konkurentnost.

Strateška uloga

No, od 2009. do 2013. hrvatski izvoz usporava, godišnje stope rasta iznose tek jedan posto, dok je globalna konkurencija pala na 4,6 posto. Ono što zabrinjava, ističe Buturac, podaci su iz 2013. (zaključno obuhvaćene godine u analizi) kad je ukupni izvoz hrane na međugodišnjoj razini pao 10,5 posto, s tim da je pad izvoza hrane na EU tržištu bio 12, a pića 20 posto.

"Prehrambeni sektor u ukupnoj industrijskoj proizvodnji prisvaja udjel od 24 posto, u broju zaposlenih 20 posto i peti je na listi izvoznika, a nije bio postavljen kao strateška grana iako imamo tradiciju i brendove

prepoznatljive na međunarodnom tržištu, kvalitetne ljudske resurse i sirovinu. Što ćemo proizvoditi ako ne hranu", ističe i podsjeća na nedavne prijepore treba li u novu nacionalnu industrijsku strategiju do 2020. uvrstiti proizvođače hrane. Poraste li potražnja za prehrambenim asortimanom samo za milijun kuna, pojašnjava, zaposlenost raste za 1,95 a BDP za 1,96 što je treći multiplikator usporedi li se s ostalim sektorima i svjedoči o strateškoj važnosti prehrambene industrije za hrvatsko gospodarstvo, kaže Buturac i navodi kako bolji učinak imaju samo nemetalni mineralni proizvodi i proizvodnja vozila.

Prehrambena industrija godišnje poljoprivrednom sektoru generira 6,6 milijardi prihoda, zbog kupnje ambalaže papirnoj industriji donosi 11 posto prihoda, a sektoru gume i plastike kreira čak 20 posto prihoda. Gleda li se ukupno ostvarena vrijednost proizvodnje prehrambene industrije RH oko 22 posto usmjereno je na izvoz, kod skupine EU 12 tranzicijskih članica to je 13,9 posto, a kod EU 15 tek 5,9 posto, jer ova grupacija ima jake i druge industrije s razvijenim izvozom. Od detalja koji bi mogli ugroziti sektor izdvaja visoku koncentraciju izvoza. Od ukupna izvoza hrane više od 50 posto plasira se u BiH, Sloveniju, Srbiju i Italiju ili, kada je riječ o izvozu u EU 15, čak 88 posto odlazi u Austriju i Njemačku.

Turska je izazov

Najbrže rastuće tržište blisko Europi je tursko, imaju velike stope rasta gospodarstva i broja stanovnika. Svijet je u razdoblju 2001.-2013. izvoz hrane u Tursku u prosjeku godišnje povećavao 16%, Hrvatska je tek u 2013. na to tržište prodala hrane za samo 1,3 milijuna eura. Ako želi ostvariti jači izvozni iskorak i na etablirana i na nova tržišta, prehrambena industrija mora povećati ulaganja u istraživanja, vidjeti što žele kupci s tih područja, ali i u inovacije. Inovacijske aktivnosti donose najveću dodanu vrijednost, što se može preslikati s europske razine, gdje konkurencija najviše inovativnih rješenja nudi kroz mliječni program, smrznuti asortiman te u proizvodnji gotovih jela.

Odluka o spajanju DAB-a i Hanfe ovaj tjedan

Autor: banka.hr

Vlada će ovaj tjedan odlučivati o spajanju DAB-a i Hanfe iako ono nije predviđeno odlukom iz travnja ove godine, saznaje banka.hr. Planirane uštede spajanjem DAB-a i Hanfe su oko 300.000 kuna



Vlada će ovaj tjedan odlučivati o spajanju Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB) te Hanfe koja se zadužena za nadzor i reguliranje hrvatskog tržišta kapitala, burzu, ovlaštena društva, investicijske fondove, mirovinske fondove i osiguravajuća društva, saznaje banka.hr iz pouzdanih izvora.

Planirane uštede spajanjem DAB-a i Hanfe kreću se u visini 300.000 kuna.

Ova je vijest pomalo iznenađujuća budući da se Hanfa i DAB ne nalaze na popisu agencija koje će se spajati u prvom valu. Podsjećamo, Vlada je na sjednici održanoj 23. travnja donijela odluku o smanjenju broja agencija. Vlada je ovu odluku donijela na temelju rezultata dubinske analize rashoda državnog proračuna koju je za Vladu izradio Ekonomski institut, Zagreb, i ona je jedna od mjera Vlade usmjerena na smanjivanje prekomjernog proračunskog deficita.

Vlada je na sjednici 23. travnja donijela odluku o smanjivanju broja agencija sa 57 na 48 i to do kraja ove godine. Hanfa i DAB nisu na tom popisu.

Smanjenje provodi povjerenstvo na čijem čelu je ministar uprave Arsen Bauk, a to bi povjerenstvo trebalo pripremiti akcijski plan s detaljnim aktivnosti i rokovima smanjenja broja agencija. Akcijski bi plan Vlada trebala usvojiti do kraja svibnja ove godine, stoji u odluci. Odluka Vlade sadrži i procjenu da će se troškovi poslovanja agencija u 2016. smanjiti za oko 24,3 milijuna kuna.

MJERE ŠTEDNJE

Spajaju se DAB i HANFA

Autori: tportal.hr/banka.hr

Vlada će ovaj tjedan odlučivati o spajanju Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB) te Hanfe koja se zadužena za nadzor i reguliranje hrvatskog tržišta kapitala, burzu, ovlaštena društva, investicijske fondove, mirovinske fondove i osiguravajuća društva, saznaje banka.hr iz pouzdanih izvora



Petar Pierre Matek, predsjednik Upravnog vijeća HANFE (Izvor: Pixsell, Igor Kralj; autor: Igor Kralj)

Planirane uštede spajanjem DAB-a i Hanfe kreću se u visini 300.000 kuna.

Ova je vijest pomalo iznenađujuća budući da se Hanfa i DAB ne nalaze na popisu agencija koje će se spajati u prvom valu. Vlada je na sjednici održanoj 23. travnja donijela odluku o smanjenju broja agencija.

Vlada je ovu odluku donijela na temelju rezultata dubinske analize rashoda državnog proračuna koju je za Vladu izradio Ekonomski institut, Zagreb, i ona je jedna od mjera Vlade usmjerena na smanjivanje prekomjernog proračunskog deficita.

FORBESOVA LISTA

Poražavajuća lista najboljih gradova: Osijek tek 22., Slatina zadnja u Hrvatskoj

Autor: Dario Kuštro

Dvadeset najboljih gradova za život i poslovanje daleko su od Slavonije i Baranje



Osijek treba pomoć države kada je u pitanju gospodarski razvoj (Foto: Marko Mrkonjic/PIXSELL)

Na listi najboljih hrvatskih gradova za život i poslovanje u prošloj godini, Split je na prvom mjestu, Zagreb je drugi, na trećem je mjestu Rovinj. Slijede Poreč, Rijeka Dubrovnik...

Objavljena je usporedna lista 20 prvoplasiranih gradova, ali na njoj nema Osijeka, kao ni jednog grada istočno od Zagreba. Zar je moguće da poduzetništvo i dobra životna klima ne stanuju na kontinentu?

Hrvatsko izdanje magazina Forbes na osnovu Finih godišnjih izvještaja u poslovanju te uz analizu zagrebačkog Ekonomskog instituta i ove je godine kreirao ovu zanimljivu, i čini se za Slavonce, otrežnavajuću rang-listu.

Brojni parametri

- Osijek je zamalo dohvatio svoje mjesto među najboljima, 22. je na listi - objašnjava Maruška Vizek, voditeljica istraživačkog tima Ekonomskog instituta, te dodaje kako su u obzir uzeli cijeli niz parametara - od indikatora poslovne uspješnosti poduzetnika, preko podataka o izvršenju gradskih proračuna do pokazatelja kvalitete života u gradovima, što uključuje i kulturne aktivnosti, obrazovanje te, primjerice, prosječne netoplaće.

Finine indikatore uspješnosti poslovanja poduzetnika Forbes kombinira s onima državnog statističkog zavoda kako bi se dobili dodatni pokazatelji, poput broja zaposlenih, te sklonosti poduzetništvu mjerenoj brojem poduzetnika na tisuću stanovnika, a uključeni su i podaci o ostvarenom robnom uvozu i izvozu gradova. Istraživanje obuhvaća svih 127 hrvatskih gradova, u kojima živi malo više od tri milijuna stanovnika i posluje 80 tisuća poduzetnika.

Osijek i uz njega Vukovar su se na toj listi posljednji put pojavili 2012. godine, od tada smo bez plasmana. Štoviše za prošlogodišnje objave, dakle za podatke za 2013. godinu poduzetnici grada Osijeka imali su iskazani najveći ostvareni gubitak - 456 milijuna kuna.

No za osječkog dogradonačelnika Vladimira Hama i nije takvo iznenađenje što na listi nema Osijeka.

- Znamo da poduzetnička klima na istoku Hrvatske nije na nekoj zavidnoj razini, stoga se u sinergiji s državom trudimo to promijeniti. Svima nam je u cilju da se Hrvatska razvija ravnomjerno, no mjere koje gradska administracija ima u mogućnosti primjenjivati na poduzetništvo nisu dovoljne - kaže Ham.

Slatina posljednja

- Ako će biti na utjehu Osječanima, ovogodišnji pobjednik Split također se u protekle dvije godine nije pojavio na listi najboljih, a onda, zahvaljujući rezultatima praktično jednog velikog poduzetnika, pa i turističkom uzletu, došao je do ove pozicije - kaže Vizek.

Nakon Osijeka, od "slavonaca" slijedi Županja (37.), a jamačno su tome pridonijeli rezultati dvije jake tvrtke - Sladorane i tvornice kombajna. Požega je 44., Vukovar 47., Ilok 49., a Belišće zaokružuje top-listu od 50 gradova.

- Ne ulazeći u kriterije priprematelja ove liste, no jasno je kako rezultati dvije tvrtke u Belišću, a to su Harburg-Freudenberger i Duropack, koje su ostvarile više od milijardu kuna ukupnog prihoda, pokazuju kako Belišće ponovno ima snažan poslovni zamah - prokomentirao je Zoran Kovačević, predsjednik HGK Županijske komore Osijek.

Dakle, većina slavonskih gradova, ali i onih iz središnjeg dijela zemlje (Bjelovar, Virovitica, Nova Gradiška) je u drugom dijelu tablice. Neslavno posljednje mjesto zauzela ga je Slatina, a među deset najslabijih su i Beli Manastir i Valpovo.

VELIKA GORICA, BAKAR, ZAGREB...

Poduzetnici Velike Gorice ostvarili su najveći porast ukupnih prihoda od 15,7 posto u odnosu na ostale gradove na promatranj listi. Prema prosječnom broju zaposlenih po jednom poduzetniku u 2014. godini, na prvom je mjestu s 15 zaposlenih na jednog poduzetnika grad Bakar. Zaposlenima kod poduzetnika u Velikoj Gorici obračunata je i najviša prosječna mjesečna netoplaća u iznosu od 6539 kn. Prema ostvarenoj netodobiti u 2014. godini najuspješniji su poduzetnici Grada Zagreba. Split nije ni u jednoj od kategorija pobjednik, ali je zbrajanjem bodova došao do ukupnog prvog mjesta i titule najpoželjnijeg grada za život i poduzetnike.

PRIHOD - 618 MILIJARDI KUNA

Poduzetnici Hrvatske, obveznici poreza na dobit (bez banaka, osiguravajućih društava i drugih financijskih institucija), njih 104.470, u 2014. godini imali su 830.116 zaposlenih (prema satima rada), 14.620 više u odnosu na 2013. godinu. Ostvaren je ukupan prihod od 618,8 milijardi kuna (povećanje od 3,3 %), ukupni rashodi od 604,9 milijardi kuna (povećanje od 2,3 %), te 9,8 milijardi kuna netodobiti, što je povećanje od 139,5 % u odnosu na ostvarenu netodobit u 2013. godini.

PLASMAN GRADOVA

1. Split

2. Zagreb

3. Rovinj

...

22. Osijek

28. Koprivnica

37. Županja

42. Daruvar

44. Požega

47. Vukovar

49. Ilok

50. Belišće

57. Kutjevo

71. Orahovica

73. Našice

77. Nova Gradiška

78. Slavonski Brod

90. Vinkovci

92. Donji Miholjac

96. Virovitica

97. Đakovo

115. Pleternica

120. Beli Manastir

124. Valpovo

127. Slatina

Zar je moguće

da poduzetništvo i dobra životna klima ne stanuju na kontinentu?

Vladimir Ham**dogradonačelnik Osijeka**

Znamo da poduzetnička klima na istoku Hrvatske nije na zavidnoj razini, u sinergiji s državom trudimo se to promijeniti.

Maruška Vizek**Ekonomski institut**

Ovogodišnji pobjednik Split dvije se godine nije pojavio na listi najboljih, a sada je prvi zbog jednog poduzetnika i turizma.

POJAVLJIVANJE ZNANSTVENIKA INSTITUTA U MEDIJIMA

BUDUĆNOST NOSI PROMJENE

Sve što nije ugovor na neodređeno Hrvati ne smatraju pravim poslom

Autor: Petra Sjauš

U kakvom su položaju radnici u Hrvatskoj, jesu li troškovi rada u našoj zemlji previsoki, postaju li novi oblici rada dio hrvatske svakodnevice te izumire li radnička klasa ili je samo podložna drastičnim promjenama, u intervjuu za tportal objasnila je ekonomistica Iva Tomić s Odjela za tržište rada, ljudske potencijale i socijalna pitanja Ekonomskog instituta Zagreb



Izvor: Pixsell, Sanjin Strukic/PIXSELL; autor: Sanjin Strukic/PIXSELL

Možemo li reći da radnička klasa izumire ili se samo drastično mijenja?

Radnička klasa, koja u svojoj izvornoj definiciji označava 'društvenu skupinu koja se sastoji od ljudi koji su zaposleni i rade za plaće, prvenstveno u manualnim zanimanjima ili industriji' - zasigurno ne izumire, ali i sami smo svjedoci promjena koje se zbivaju u društvu općenito, pa tako i na tržištu rada te u promjeni i takozvane radničke klase. I dalje veliki (najveći?) dio stanovništva živi isključivo od svoga rada radeći za plaću, samo što su se zanimanja koja oni obavljaju drastično promijenila u posljednjih 20-30 godina. Nije to samo posljedica tranzicije i prelaska iz planske u tržišnu ekonomiju, nego i napretka tehnologije i svih promjena koje se događaju i u razvijenim društvima. Stoga je danas znatno veći naglasak na intelektualnim uslugama nego na manualnom radu, ali to ne mijenja činjenicu da su ljudi i dalje najčešće zaposleni za nekog poslodavca i rade za plaću, odnosno da na neki način i dalje pripadaju radničkoj klasi.

Ipak, ovdje je bitno naglasiti kako je danas na tržištu rada - sve češća pojava nestandardnih oblika rada i zaposlenja. Dosta ljudi prakticira samozapošljavanje i svoj rad (uslugu ili proizvod) na taj način nudi drugima. Postoje i oblici rada, kao na primjer rad od kuće koji su prije samo nekoliko godina bili gotovo nezamislivi te se radnička klasa mijenja i u tom smjeru, a ne samo u vrsti zanimanja koja obavlja.

Kako biste ocijenili položaj radnika u Hrvatskoj danas?

S obzirom na to da smo već šest godina obilježeni recesijom koja se ponajprije očituje lošim stanjem na tržištu rada, često se može čuti da je danas sretan svatko tko ima posao. Naravno, stvari nisu tako jednostavne.

Položaj radnika nije lagan jer baš zbog te činjenice da je teško dobiti (i zadržati) posao, svi oni koji ga imaju moraju ulagati dodatni napor da ga ne izgube. S druge strane, mogućnost napredovanja i povišica ograničena je iz sličnih razloga kao i samo zapošljavanje. U tom kontekstu biti zaposlen često znači ogroman fizički i psihički napor za radnika. Moguće je da određeni dio poslodavaca to i iskorištava, no mišljenja sam da su klasični radnici u Hrvatskoj i dalje prilično dobro zaštićeni.

Međutim, vrlo često se hrvatsko tržište rada karakterizira kao dualno. Na jednoj strani tu su zaštićeni radnici, prije svega u javnom sektoru, dok se s druge strane nalaze radnici zaposleni u privatnom sektoru bez kolektivnih ugovora, oni s ugovorima na određeno te mladi i stari radnici. Nemaju oni svi ista prava i uvjete. A pogotovo ako u obzir uzmemo i nezaposlene radnike koji su gotovo u potpunosti marginalizirani.



Iva Tomić

Jesu li troškovi rada u Hrvatskoj previsoki?

Ovo je pitanje koje se jako često postavlja te se često upravo ovaj razlog navodi kao glavna prepreka većem zapošljavanju u Hrvatskoj. Ipak, odgovor nije uvijek jednoznačan. Ako pitate radnike, oni će vam reći da su im plaće premalene, posebice u odnosu na troškove života. Poslodavci će, s druge strane, uvijek reći da su im troškovi rada previsoki. Tu je i jedna bitna razlika – radnici promatraju isključivo neto plaću, a poslodavci u obzir uzimaju sve troškove koje izdvajaju na radnika – neto plaća plus doprinosi i porezi. Naravno, kad promatramo troškove rada, ne treba zaboraviti i na produktivnost radnika.

Nekoliko istraživanja pokazalo je da su, u prosjeku, troškovi rada u Hrvatskoj negdje u sredini u usporedbi s drugim zemljama Europske unije, ali među najvišima u novim zemljama članicama. Npr. Hrvatska, s obzirom na razinu BDP-a po stanovniku, ima relativno visoke troškove rada (usprkos zaustavljanju njihovog rasta posljednjih godina). Ono što se najčešće isticalo kao problem visoke su stope poreza na relativno niskim razinama plaća. To znači da postoji određeni prostor za dodatno smanjenje troškova rada u Hrvatskoj. Međutim, to i dalje ne znači da bi se automatski povećale investicije i otvorila nova radna mjesta, jer za to postoje i razne druge prepreke uz (visoke?) troškove rada.

Uz poraznu činjenicu, po kojoj je Hrvatska u samom europskom vrhu kad je nezaposlenost mladih u pitanju, problem je i što je na burzi rada velik broj onih koji su nekad plaću zarađivali u klasičnoj proizvodnji. Oni su danas u srednjoj životnoj dobi i u velikom problemu kako naći posao, no stručnjaci tvrde kako je nužno prilagoditi se novim uvjetima – ne samo u Hrvatskoj i okruženju, nego i u svijetu. Na koje se uvjete pritom misli?

Kao što je već ranije spomenuto, novi uvjeti podrazumijevaju nove, nestandardne oblike zaposlenja, ali i nove vrste zanimanja koja nastaju napretkom tehnologije, ali i promjenama u strukturi stanovništva, prije svega zbog demografskog starenja. To znači da bi se ti ljudi koji su danas u srednjoj životnoj dobi morali moći na neki način prekvalificirati, steći neka nova znanja i biti spremni na sve češće promjene u svijetu

rada, ali i na neke životne promjene kao što je potencijalna mogućnost preseljenja u neko mjesto gdje postoji određeni posao. To, naravno, nije nimalo lako i društvo, odnosno država tu treba imati veliku ulogu.

Kakva je budućnost novih oblika rada u Hrvatskoj?

Ako želimo slijediti europske (i svjetske) trendove, svi skupa ćemo morati biti znatno fleksibilniji. To nije samo stvar radnog zakonodavstva, nego i fleksibilnosti radnika i poslodavca koji bi trebali biti spremni na prilagodbu promijenjenim uvjetima poslovanja, novim zahtjevima na tržištu, ali i na usklađivanje privatnog i poslovnog života. U tom kontekstu, u Europi sve rašireniji tzv. novi oblici rada će postati dio svakodnevice i u Hrvatskoj. S jedne strane to donosi i veću neizvjesnost u životima radnika, ali s druge i znatno veću mogućnost organizacije života prema osobnim preferencijama. U konačnici, svi bi trebali biti zadovoljniji. Problem u Hrvatskoj je taj što se na nove oblike rada često gleda negativno, i od poslodavaca i od radnika. Za radnika sve ono što nije klasičan ugovor na neodređeno najčešće se ni ne smatra pravim poslom, dok za poslodavca nemogućnost kontroliranja radnika u svakom trenutku predstavlja određenu vrstu prepreke prema novim, nestandardnim oblicima rada.

KRIVO JE SHVATIO

ISTRAŽILI SMO PREMIJEROVU IZJAVU Zašto je na burzi 57.655 ljudi manje nego lani... a zaposlenih samo 4721 više

Autor: Kristina Turčin

HZZ je uveo stroge kriterije zbog kojih su ljudi izbrisani s burze, a zapravo nisu našli posao



Foto: Vlado Kos/CROPIX

Danas 55 tisuća ljudi više radi u odnosu na prošlu godinu. Idemo naprijed, krećemo se, borimo se. Vjerujem da se vidimo za godinu dana i da će još 50.000 ljudi naći posao kao i u ovoj godini. To je za mene na današnji dan, Praznik rada, glavni zadatak. Da još 50.000 ljudi dobije posao i prima plaću - rekao je jučer premijer Zoran Milanović slaveći Praznik rada s građanima u Varaždinu. Nadovezao se na svoju konstataciju sa sjednice Vlade dan ranije kad je izvijestio javnost da je broj nezaposlenih pao ispod 300.000, dok se lani u isto vrijeme kretao oko 355.000.

Relevantna anketa

- Na listi nezaposlenih je 55 tisuća ljudi manje i to je brojka koja je kamen čvrst. Ti ljudi nisu nestali. Broj nezaposlenih je manji od 300 tisuća, a to bi se obično događalo tek u srpnju što znači da će do srpnja broj nezaposlenih biti još manji. Taj broj, naravno, pada sa sezonom, ali nikad nije počeo padati ovako rano - rekao je premijer.

Međutim, osnovni pokazatelji daju sasvim drukčiju sliku od one koju prezentira premijer: 31. ožujka ove godine radila je tek 4721 osoba više nego u ožujku lanjske godine, a većina nezaposlenih osoba, prema svemu sudeći, i dalje su nezaposlene, samo više nisu prijavljene na burzi. Podaci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje pokazuju da je lanjski ožujak završen s registriranih 376.866 osoba, a ovaj ožujak sa 319.211 osoba (podaci za travanj, u kojem je broj registriranih pao ispod 300.000, još nisu obrađeni). Istovremeno, broj zaposlenih - točnije, onih koji plaćaju osiguranje i čije kretanje prati Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje - 31. ožujka 2014. godine iznosio je 1,394.788, a zadnjeg dana ožujka ove godine - 1,399.509.

- Anketa o radnoj snazi pokazuje pak da je anketna nezaposlenost, koju jedinu u obzir uzima Eurostat i koja je jedina usporediva s podacima u drugim zemljama EU, najveća otkad je počela kriza i da je u posljednjem

kvartalu 2014. godine u Hrvatskoj bilo nezaposleno 347.000 ljudi. U posljednja dva kvartala 2014. prvi se put dogodilo da je anketna nezaposlenost - koja je iznimno rigidno definirana i koja, među ostalim, eliminira kao nezaposlene sve zaposlene na crno - veća od administrativne, odnosno registrirane pri HZZ-u. U kombinaciji sa stagnirajućom stopom zaposlenosti - koja bi morala rasti ako je broj nezaposlenih bitno smanjen - podaci ukazuju da je HZZ uveo nova pravila i postrožio kriterije te da je jedan dio ljudi izbrisan iz evidencije iako nije našao posao - kaže dr. Iva Tomić, stručnjakinja za tržište rada s Ekonomskog instituta.

Rad na godinu dana

Analiza mjesečnih podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje pokazuje da je sa Zavoda u posljednjih godinu dana zaposleno tek 11.308 osoba (5,2 posto) više nego godinu dana ranije, s tim da smo među zaposlene ubrojili i sve angažirane mjerama aktivne politike zapošljavanja, poput mladih koji su zaposleni na godinu dana bez zasnivanja radnog odnosa. Svaki je napredak dobrodošao, ali to je tek petina od 55.000, koliko je ljudi "nestalo" s burze.

Isti podaci HZZ-a nedvosmisleno pokazuju da je od lanjskog travnja do kraja ožujka ove godine - zbog nepridržavanja zakonskih uvjeta ili bilo kojeg drugog razloga koji nije zapošljavanje - s burze izbrisano 28.543 ljudi više nego u periodu od 1. travnja 2013. do 31. ožujka 2014. Uz to, sve se manje ljudi prijavljuju na burzu.

- Anketni podaci pokazuju da je oko 20.000 ljudi prijavljenih na burzi zapravo zaposleno prema definiciji Ankete, ali da je čak 55.000 ljudi doista nezaposleno, ali se ne prijavljuju na burzu. To je jako velika brojka, koja može ukazivati na činjenicu da su ljudi obeshrabreni, da gube vjeru u institucije i ne vide nikakve koristi od toga da se prijave na burzu - kaže dr. Tomić.

Iako nema znanstvenih dokaza jer su podaci o migracijama u Hrvatskoj nepouzdana i baziraju se isključivo na podacima MUP-a o osobama koje su odjavile prebivalište, jedno od objašnjenja za padajući broj registriranih nezaposlenih i stagnirajuću ili padajuću zaposlenost sigurno leži i u povećanom iseljavanju iz države.

Registrirani na burzi

- Sve češće svjedočimo odlasku naših prijatelja i poznanika, pri čemu emigracija, čini mi se, bitno mijenja svoja obilježja u odnosu na ranije emigracije: ne radi se o slabije obrazovanom i mahom muškom stanovništvu, već o mlađim, obrazovanim ljudima koji odlaze s cijelim obiteljima - kaže dr. Tomić.

Sve dok zaposlenost ne počne ozbiljno raste, kaže dr. Tomić, ne možemo ni u kojem slučaju govoriti o oporavku tržišta rada. A stopa zaposlenosti u Hrvatskoj, koja u radno sposobnoj populaciji, staroj do 15 do 64 godine, iznosi 54 posto, jedna je od dvije najniže u Europskoj uniji.

- Dakle, prema dostupnim podacima, broj nezaposlenih ne pada, već pada broj onih koji ne rade, ali nisu registrirani na burzi. Uz to, sve je manje aktivnih osoba, onih koji rade ili traže posao. Smanjuje nam se ukupna radna snaga. Međutim, valja naglasiti da je i broj od 298.000 registriranih nezaposlenih osoba za državu ove veličine daleko prevelik - kaže dr. Tomić.

DRUGA STRANA FORBESOVE ETIKETE

Je li doista Split najbolji grad za život i poslovanje?

Autor: Damir Petranović

Vijest da je Split proglašen 'najboljim hrvatskim gradom za život i poslovanje' u istraživanju koje je za časopis Forbes proveo tim predvođen istraživačicom na Ekonomskom institutu u Zagrebu Maruškom Vizek, nemalo je iznenadila i same Splićane. U tipičnoj mješavini lokalpatriotizma i sarkazma, najčešće pitanje koje se postavlja jest - ako smo mi najbolji, kakvi su tek ostali?



Izvor: Guliver/Thinkstock; autor: iStock

Za kriterije istraživanja, inače provedenog u svih 127 zajednica koje se u Hrvatskoj službeno naziva gradovima, postavljeni su brojni statistički pokazatelji poput indikatora poslovne uspješnosti poduzetnika, podataka o izvršenju gradskih proračuna, ali i pokazatelja kvalitete života mjenenog brojem kulturnih aktivnosti, razine obrazovanja ili prosječne neto plaće. Ukupno, zaključio je Forbes, 'turizam je potpuno obuzeo Split i on blista, a prolazi i kroz poslovnu transformaciju'.

Vrijedi ipak napomenuti da je po broju nezaposlenih upravo Splitsko-dalmatinska županija već desetljećima neslavni hrvatski rekorder i ima ih više čak i od dvostruko većeg Zagreba.

Splitski sociolog sa zadarskom adresom Mirko Petrić, inače viši predavač na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Zadru, smatra da se radi o dosta neutemeljenim i neznanstvenim metodama i da je ključno pitanje - za koga bi Split uopće mogao biti najbolji grad za život i poslovanje.

'Za njegove građane, ili za turiste i investitore?' pita se Petrić. Posljednjih godina on temeljito analizira učinke turističkog buma u svim dalmatinskim gradovima, a najvećem Splitu već odavno je predvidio sudbinu Dubrovnika, gdje je broj stanovnika gradske jezgre sa sedam tisuća spao na samo šest stotina.

'Ako se u tom istraživanju fokus stavlja na društveni razvoj, treba kazati da su ekonomske prognoze neodržive. Ovakve titule možda su dobre infuzije i nije loše da se na ovaj način o gradu govori, to je dobar *image making* i očito je da je zbilja poželjan. Turizam je Splitu donio neke dobre stvari, ali ipak - jasno je da će bum trajati još samo koju godinu', smatra Petrić.

'To nije samo moje mišljenje, takav je stav i bankara koji daju kredite za kupnju ili uređenje turističkih apartmana. Kad razina interesa splasne, dogodit će nam se balon kao što je bio slučaj sa skupim stanovima; tada će se građani naći u problemima, a sa stajališta investitora ili banaka situacija će biti genijalna', dodaje Petrić.

Ovaj sociolog prošle je godine proveo istraživanje o razini 'pametnosti' dalmatinskih gradova i došao do zaključka da je problem u iznimno lošem upravljanju resursima i kontinuitetu nekompetentnih elita kojima nedostaje šira slika o tome što se uopće događa u svijetu.

'Konkretno, u Splitu se događa eksploatacija koja je neodrživa jer uništava osnovne resurse. Jede se vlastita supstanca i nedostaje intelektualnog kapitala koji bi je oplodio. Stanovi se prodaju ili iznajmljuju, ljudi čak napuštaju svoje domove usred ljeta - pa što je to nego najprimitivniji oblik ekonomskog privređivanja', pita se Petrić, posebno zabrinut za stanje Dioklecijanove palače. Jezgra Splita, naime, posljednjih je godina pod strahovitim pritiskom turizma i trenutačno prolazi kroz transformaciju.

'Ako se to nastavi ovim tempom i ako se ljudi do kraja isele iz Palače, ona više nikome neće biti zanimljiva. Već danas u njoj ćete češće pronaći restorane koji nude bakalar s narančom, nego autohtonu hranu, iako bi nju mogli skuplje plasirati i prodati. Turistički status lako se izgradi, ali se još brže gubi, a ovakva razina interesa jednostavno ne može trajati vječno', upozorava Petrić i na pitanje u što bi se Split izrodio da se eventualno ugasi turizam, odgovara vrlo kratko - u Detroit.

'Ali ipak, treba nešto priznati: u Hrvatskoj, ovako jadnoj kakva već jest, Split je u nelošem položaju i većina gradova puno je iza njega. Rijeka, recimo, više nema nikakve resurse, a čak ni luku ne može dati u koncesiju. Ono što Splitu definitivno nedostaje jest to da prestane biti 'grad vječnih potencijala' i kroz sustav omogući onom malo broju iznimno nadarenih ljudi da dođu do izražaja. Ovih dana grad je konačno dobio nekakvu kulturnu strategiju i kakva god ona bila, uši mi je zaparala izjava dogradonačelnika da je to prva dugoročna strategija u posljednjih dvadesetak godina. Hitno trebamo promisliti kamo želimo ići...', zaključuje Petrić.

EKONOMSKI ANALITIČAR

Željko Lovrinčević: Političari bi trebali lobirati za euro

Autor: Lidija Kiseljak

Ova je vlada povećanjem javnog duga s oko 60 posto prije četiri godine na oko 90 posto ove, onemogućila uvođenje eura



Foto: Robert Anić/PIXSELL

Predsjednica je poručila da euro možemo uvesti za pet godina, no to je malo vjerojatno...

Nemoguće je jer ne ispunjavamo potrebne kriterije, od deficita do javnog duga. Hrvatska je prva na listi želja da euro uvedemo, a posljednja po uvjetima, i to ponajprije zbog javnog duga. A taj kriterij možemo ispuniti tek za 20 godina, pa prije toga ne možemo ni računati na euro.

Ipak, nije isključeno da nam se popusti? Bi li nam zbog loših pokazatelja to bilo moguće.

Ova je vlada povećanjem javnog duga s oko 60 posto prije četiri godine na oko 90 posto ove, onemogućila uvođenje eura. Postoji mogućnost da EU spusti kriterije, no to je malo vjerojatno. Ali, isto tako nije isključeno da za nas kao zemlju koja je jako eurizirana naprave izuzeće i da nam se omogući uvođenja eura, što bi trebala potvrditi svaka zemlja članica. Isto tako, nije isključeno da fiksiramo tečaj i to uvedemo u Ustav ili uvedemo paralelnu valutu euro, što bi se opet u EU trebalo potvrditi.

Bi li euro kao valuta bila poželjna, odnosno bi li se trebalo izboriti za njezino uvođenje?

Svakako bi nam euro bio poželjan kao valuta. Primjerice, u Sloveniji, koja ima euro, javni dug na sličnoj razini, a lošiji bankarski sustav, kamate su za dva postotna boda niže nego kod nas. To bi za nas značilo uštedu na kamatama od šest milijardi kuna godišnje, odnosno na rok od 20 godina, koliko nam treba za ispunjavanje kriterija, oko 120 milijardi kuna. S tom uštedom automatski bismo smanjili i deficit. Euro bi zapravo kompenzirao našu premiju rizika. Zato politika "sit and wait" ne vodi nikamo. Lobiranje za uvođenje eura zato bi trebala biti hrabra politička odluka jer to bi nas moglo izvući iz začaranog kruga.

Novigrad prema 'Forbesu' među 20 hrvatskih gradova u kojima se najbolje živi i posluje

Autor: Poslovni.hr

Na ovogodišnjoj listi dvadeset gradova u kojima se najbolje živi i posluje, što je tradicionalno objavljuje hrvatsko izdanje uglednog poslovnog magazina "Forbes", našao se i Novigrad, plasiravši se na 19. mjesto



Foto: Dusko Marušić/Pixsell

Na ovogodišnjoj listi dvadeset gradova u kojima se najbolje živi i posluje, što je tradicionalno objavljuje hrvatsko izdanje uglednog poslovnog magazina "Forbes", našao se i Novigrad, plasiravši se na 19. mjesto.

Forbesovo istraživanje provedeno je u svih 127 hrvatskih gradova u kojima živi oko tri milijuna stanovnika. Vodila ga je ekonomistica Maruška Vizek sa zagrebačkog Ekonomskog instituta, korišteni su podaci Financijske agencije i Državnog statističkog zavoda, te indikatori poslovne uspješnosti, podaci o izvršenju gradskih proračuna, kulturnim aktivnostima i prosječnoj neto plaći u svakome gradu. Bodove su gradskim rejtinzima pridonosili i ukupni prihodi poduzetnika, stopa nezaposlenosti, zaduženost gradskog proračuna, te ovisnost o državnom proračunu. U obzir je uzimana i statistika zapošljavanja u gradskim službama, stanje u komunalnim poduzećima, te otpornost gradova na krizu. Uspoređivani su, naime, i podaci od 2008. godine naovamo koji se odnose na gradske financije i broj zaposlenih.

Forbesovo istraživanje provedeno je u svih 127 hrvatskih gradova u kojima živi oko tri milijuna stanovnika. Vodila ga je ekonomistica Maruška Vizek sa zagrebačkog Ekonomskog instituta, korišteni su podaci Financijske agencije i Državnog statističkog zavoda, te indikatori poslovne uspješnosti, podaci o izvršenju gradskih proračuna, kulturnim aktivnostima i prosječnoj neto plaći u svakome gradu. Bodove su gradskim rejtinzima pridonosili i ukupni prihodi poduzetnika, stopa nezaposlenosti, zaduženost gradskog proračuna, te ovisnost o državnom proračunu. U obzir je uzimana i statistika zapošljavanja u gradskim službama, stanje u komunalnim poduzećima, te otpornost gradova na krizu. Uspoređivani su, naime, i podaci od 2008. godine naovamo koji se odnose na gradske financije i broj zaposlenih.

Zanimljivo je da se u ocjenjivanju kvalitete života, uz poslovne pokazatelje, gleda i na kulturnu ponudu, broj kina, izvornost emitiranog lokalnog radijskog programa. Važan podatak je i vitalni indeks, odnosno stopa starenja stanovništva, te razgranatost gradskih vrtića, škola i drugih obrazovnih ustanova. Forbesovi istraživači tvrde da veličina grada nije važna – nego uspješni poduzetnici i druge statistike kvalitete življenja.

EKONOMIST LOVRINČEVIĆ:

'Nema razloga za optimizam, ubrzano srljamo prema bankrotu'

Autor: Zoran Korda

'Hrvatska već sad ima najvišu razinu javnog duga među Zemljama Europske unije i ide velikom brzinom prema bankrotu koji će nastupiti čim dođe do povećanja kamatne stope', ističe ekonomski analitičar Željko Lovrinčević komentirajući za tportal proljetne prognoze Europske komisije o gospodarskom rastu



Željko Lovrinčević (Izvor: Pixsell; autor:Igor Kralj/PIXSELL)

Prema Lovrinčevićevoj ocjeni prognoze Europske komisije, u kojima su očekivanja rasta BDP-a u ovoj godini podignuta sa 0,2 na 0,3 posto, objektivne su. 'Nema nekih većih promjena u odnosu na zimske prognoze, jedino je značajnije povećana prognoza za deficit i javni dug', smatra Lovrinčević.

Podsjetimo, proračunski deficit prošle je godine iznosio 5,7 posto, ove godine Europska komisija procjenjuje ga na 5,6 posto, a sljedeće godine ponovno 5,7 posto. 'To je najveći proračunski deficit u Europskoj uniji, a kada je riječ o javnom dugu koji će ove godine porasti na 90,5 posto, a sljedeće na 93,9 posto, njegova je razina najviša među zemljama koje nemaju euro kao valutu', upozorava Lovrinčević

Zaključuje da takvi trendovi Hrvatsku ubrzano vode prema bankrotu do kojega će, po njegovu mišljenju, neminovno doći kad nastupi povećanje kamatnih stopa na svjetskom financijskom tržištu.

Kada je riječ o prognozama rasta BDP-a, napominje da smo i dalje na dnu Europske unije (nakon Cipra) te da tako nizak rast neće dovesti do otvaranja novih radnih mjesta. 'Projekcija predviđa da će se ljudi bez posla ili raseliti ili će jednostavno na zavodu na zapošljavanje čekati kraj radnog vijeka', zaključuje Lovrinčević.

Prema njegovu mišljenju, Hrvatska je uvjerljivo najneperspektivnija europska ekonomija o čemu svjedoči stalno zaostajanje u odnosu na duge tranzicijske zemlje.

'Dok je prije pet godina sedam zemalja Europske unije bilo iza Hrvatske, danas su iza nje samo Rumunjska i Bugarska', pojašnjava Lovrinčević uz napomenu da će nas za dvije godine preći i Rumunjska.

Nitko neće osjetiti izlazak iz recesije: Dugovi će i dalje rasti, a nezaposleni biti bez posla

Autor: M. R.



Foto: Hina

Europska komisija danas je objavila prognoze prema kojima Hrvatska ove godine izlazi iz šestogodišnje recesije.

No, stope rasta koje se očekuju nisu dovoljne za zaustavljanje rasta deficita i javnog duga. Prema prognozama, rast BDP-a ove godine trebao bi iznositi skromnih 0,3%, dok se sljedeće godine penje na 1,2%.

Istovremeno se očekuje daljnji rast javnog duga koji će ove godine dosegnuti 90,5 posto BDP-a, a sljedeće gotovo 94% BDP-a, dok će se manjak u proračunu kretati oko 5,7%.

Za smanjenje dugova potreban rast BDP-a veći od tri posto

Javni dug je krajem prošle godine dosegnuo 280 milijardi kuna, a Hrvatska u sljedećih deset godina, do 2025. ulazi u fazu visokih otplata većeg dijela glavnice i kupona obveznice. Kako je nedavno objavio Institut za javne financije, prosječno će godišnje dospijevati nešto manje od 19 milijardi kuna.

Dr. sc. Marina Tkalec sa Ekonomskog instituta Zagreb, smatra da stope rasta koje za ovu i sljedeću godinu prognozira Europska komisija nisu dovoljne za zaustavljanje rasta duga. Sa bi se on počeo smanjivati potreban je godišnji rast veći od 3 posto.

"Već sama prognoza za 2016. prema kojoj stopa rasta BDP-a od 1,2 posto vodi do rasta deficita na 5,7 posto te rasta udjela javnog duga u BDP-u na 93,9 posto govori da ovako niske stope rasta nisu i neće biti dovoljne za smanjenje udjela deficita i javnog duga u BDP-u. Uzimajući u obzir samo stopu rasta BDP-a, trebali bi premašiti stope rasta od 3 posto kako bi se navedeni parametri počeli smanjivati", upozorava Tkalec.

Nezaposlenost pada zbog smanjenja radne snage, a ne zapošljavanja

Hrvatsku muči i visoka nezaposlenost, no ovakav rast nije dovoljan za oživljavanje tržišta rada. Europska komisija prognozira blagi pad nezaposlenosti, no dr. Tkalec smatra da će do njega doći prije svega zbog smanjenja radne snage, a ne zbog rasta zaposlenosti.

"Prognoza rasta BDP-a od 0,3 posto u 2015. godini zasigurno nije dovoljna za oživljavanje tržišta rada. Iako Europska komisija ove godine očekuje smanjenje stope nezaposlenosti sa 17,3 na 17,0 posto do smanjenja će doći zbog smanjenja radne snage, a ne zbog smanjenja nezaposlenosti, odnosno zbog rasta zaposlenosti. Konkretno, Europska komisija prognozira da će zaposlenost u ovoj godini stagnirati (predviđena stopa rasta iznosi 0,0 posto). Što se 2016. godine tiče, prognoza stope nezaposlenosti iznosi 16,6 posto čemu će doprinijeti i rast zaposlenosti za koji se prognozira da će rasti po stopi od 0,5 posto. Prognoza za 2016. uvelike ovisi o ostvarenju optimističnih prognoza vezanih uz rast investicija te o snazi fiskalne konsolidacije", zaključuje dr. sc. Marina Tkalec s Ekonomskog instituta, Zagreb.

AKTUALNA DILEMA

Što je mit, a što stvarnost: Koliko je u Hrvatskoj zaposlenih?

Autor: Nikola Sućec

Nakon što je Ministar rada i mirovinskog sustava Mirando Mrsić u utorak prezentirao statistike o nezaposlenosti, još se jednom otvorila polemika o stvarnom broju nezaposlenih i zaposlenih građana



Izvor: Pixsell, Davor Puklavec; autor: Davor Puklavec

Potpredsjednik HDZ-a Damir Jelić optužio je premijera Zorana Milanovića da manipulira statistikom i vara građane te ustvrdio: 'U Hrvatskoj realno ima 4.721 novozaposlenih, a ne 55.000.'

Dok političari polemiziraju i sakupljaju bodove, tportal je razjasnio koje su stvarne brojke o nezaposlenosti i zaposlenosti te na kakve trendove ukazuju.

Nesporazum nastaje kada se pogrešno i ugrubo tumače brojevi zaposlenih, novozaposlenih i nezaposlenih. Naime iz Mrsićeve prezentacije vidljivo je da je travnju ove godine u odnosu na lani bilo 57.361 manje nezaposlenih, od čega je 4.929 novozaposlenih. Službeno, u Hrvatskoj je trenutačno 297.088 nezaposlenih osoba.

Broj zaposlenih jedan je od najvažnijih podataka pri ilustraciji snage gospodarstva; porastao je u travnju na 1,42 milijuna, s 1,39 milijuna u ožujku, čemu pak svjedoče statistike Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO).

Ministar rada nije propustio reći da je broj zaposlenih porastao prvi put u mandatu vlade Zorana Milanovića, no nije spomenuo koliko je radnih mjesta izgubljeno u gospodarskoj krizi.

Prema statistikama HZMO-a vidljivo je da je u 2007., dakle u pretkriznom razdoblju bilo 1,57 milijuna zaposlenih osoba ili 150.000 više nego danas.

Na važnost broja zaposlenih pozornost je skrenuo i ekonomski analitičar Mladen Vedriš. Objasnio je u HRT-ovom trećem Dnevniku u utorak navečer kako se zaposlenima mogu smatrati samo oni koji plaćaju doprinose, a čiji točan broj prati upravo HZMO.

Iva Tomić s Ekonomskog instituta u Zagrebu kaže da je rast zaposlenosti pozitivan pomak, no i da je prerano govoriti o potpunom oporavku tržišta rada.

'Bez detaljnijih podataka za travanj, koji podrazumijevaju i zaposlenost po djelatnostima, teško je reći u kojim se točno sektorima povećala zaposlenost, odnosno je li to samo posljedica sezonalnih kretanja ili ipak ukazuje na promjenu negativnih trendova na tržištu rada', rekla je Tomić.

Nadalje, Tomić smatra da administrativne promjene ne moraju same po sebi biti loše – jer svima je u cilju dobiti što precizniju mjeru stvarno nezaposlenih osoba.

Međutim, ako se to događa u predizborno vrijeme, uvijek izaziva određenu sumnju u javnosti. Zakonodavne odredbe u vezi prijavljivanja i odjavljivanja na burzu su se mijenjale i ranije, tako da sigurno nisu posebnost samo ove Vlade.

'Sve su to legitimne mjere, ali u tom kontekstu se postavlja pitanje što nam stvarno govori mjera registrirane nezaposlenosti. Dakle, ako imamo smanjenje nezaposlenih na godišnjoj razini od oko 55.000, dok u registru osiguranika u istom razdoblju vidimo povećanje od samo 5.000, onda vidimo da nam sama brojka registriranih nezaposlenih ne govori puno o stvarnim kretanjima na tržištu rada', kaže Tomić.

Administrativno smanjenje nezaposlenosti nije uobičajeno samo u Hrvatskoj. Rekorder je Velika Britanija, gdje se pod Margaret Thatcher definicija nezaposlene osobe mijenjala čak 34 puta.

EUROSTAT KAŽE:

U Hrvatskoj radi 1,566 milijuna ljudi

Autor: Ljubica Gatarić

Eurostatova je brojka bolja i od Mrišćeve jer uključuje i sivi rad



Foto: Marijan Sušenj/PIXSELL

Dok se Vlada i opozicija prepucavaju koliko imamo nezaposlenih i zaposlenih u državi, zanimljiv pogled na tu temu daju najnoviji podaci Eurostata, a odnose se na 2014. godinu. Prema njima, Hrvatska zapravo ima 1,566 milijuna zaposlenih, što je za 140 tisuća osoba više i od posljednjeg ohrabrujućeg podatka s kojim je izašao ministar rada Mirando Mrišć, a on se odnosi na broj radnika prijavljenih na mirovinsko osiguranje potkraj travnja.

Dakle, po Mrišćevim podacima, Hrvatska je krajem travnja imala 1,42 milijuna zaposlenih, a u ožujku zabilježen je prvi rast broja osiguranika u mandatu ove vlade. U prvom redu, učinak je to sezonskog zapošljavanja u turizmu, no Europska je unija u ovotjednim prognozama naglasila kako i oni vjeruju da će se u ovoj godini dogoditi lagani oporavak na tržištu rada. No sve je to daleko od stanja koje smo imali 2008., kada se naveliko počeo pripremati teren za uvoz radne snage iz inozemstva. Od tada su globalna financijska kriza i domaće neracionalnosti prebrisale 200.000 radnih mjesta, a konstantno smanjenje broja formalno zaposlenih osoba trajalo je punih sedam godina. Hrvatska će te gubitke nadoknađivati godinama. Da zbrka bude još veća, hrvatski DZS tvrdi da imamo samo 1,3 milijuna zaposlenih.

Međunarodna metodologija, na koju se poziva Eurostat u svojim podacima za 2014., među zaposlene uključuje i ljude koji nisu u formalnom radnom odnosu, ali ostvaruju neke prihode, bilo kroz honorarni ili rad na crno. Hrvatska je prema istoj metodi lani imala u prosjeku 327.000 nezaposlenih i čak 750.000 neaktivnih u dobi od 20 do 64 godine. Vojsku neaktivnih ljudi koji nisu ni radili ni tražili posao čini 29% stanovništva u radno aktivnoj dobi od 20 do 64 godine života!

Iva Tomić, istraživačica tržišta rada na Ekonomskom institutu, podsjeća da Hrvatska ima četvrtu najveću stopu neaktivnosti stanovništva u toj dobi, nakon Italije, Malte i Rumunjske. Međutim, isto to istraživanje pokazuje da su pojedinačno umirovljenici najveća skupina unutar neaktivnog stanovništva (40%). Za međunarodnu statistiku, čak 300 tisuća hrvatskih umirovljenika mlađih od 65 godina sastavni su dio radnog kontingenta, bez obzira na to što su u mirovini. Slično je i sa 127 tisuća mladih (17%) koji se školuju, čime se broj neaktivnih građana spustio na 323.000.

Iva Tomić objašnjava da se 112.000 osoba izjasnilo da ne traži posao i ne radi zbog obiteljskih ili privatnih obveza, dok 105.000 (14%) ističe da ne traže posao jer ne mogu raditi zbog bolesti ili invalidnosti. Daljnjih 30 tisuća ne radi i ne traži posao jer se brinu o članovima obitelji, a stvarno obeshrabrenih je 52.500 građana. To su ljudi koji su digli ruke od bilo kakve potrage za poslom jer su uvjereni da ga neće naći. Većinu neaktivnih osoba čine žene (60 posto). Potpredsjednik HDZ-a Damir Jelić ovih je dana optužio Vladu da manipulira podacima o broju nezaposlenih koje gumicom briše iz evidencije, a onda se hvale padom nezaposlenosti. Iva Tomić ističe kako se u zadnja dva kvartala 2014. doista prvi put dogodilo da međunarodna metodologija iz Ankete radne snage pokazuje veći broj nezaposlenih od broja evidentiranih na Zavodu za zapošljavanje, i to za 35.000. Kako je međunarodna definicija nezaposlenosti dosta stroga, izvodi zaključak da je Zavod za zapošljavanje dosta pooštrio uvjete pod kojima netko može biti registriran na Zavodu.

– Statistički podaci koji dolaze iz različitih izvora zbunjujući su i za stručnjake koji prate to područje i zato bi trebalo pričekati još neko vrijeme za potvrdu da se doista oporavljamo – komentira Iva Tomić.

Mrsić odgovara podacima koji kažu da se povećao broj radnika koji su otišli s burze jer su našli posao, a kao poseban uspjeh navodi 14.228 mlađih od 30 godine koji su u prva četiri mjeseca ove godine zaposleni na neodređeno vrijeme. Porezna uprava potvrđuje da ih je 5391 poslodavac obavijestio da su tijekom prva tri mjeseca ove godine počeli koristiti olakšicu (neplaćanje 17,2% doprinosa) jer su zaposlili mlade radnike. Većina tvrtki – njih 970 – dolazi iz djelatnosti trgovine, 818 tvrtki iz turizma, 799 iz prerađivačke industrije, 612 iz stručnih i znanstvenih djelatnosti te 442 tvrtke iz građevine. Trećina tvrtki koje su zaposlile mlade dolazi iz Zagreba. Još nema podataka Eurostata o broju hrvatskih građana koji su 2014. radili u inozemstvu.

Statistika kod estetskog kirurga

Podaci o broju nezaposlenih u raznim zemljama podvrgavaju se estetskim operacijama, tako se i u Portugalu dogodilo da je broj nezaposlenih pao u ekonomiji koja je stagnirala. Nije to bilo ekonomsko čudo, nego se primjenjivala neobična metoda praktično prisilnog rada za nezaposlene, za koju portugalski ekonomist Castro Caldas za Deutsche Welle kaže da je perverzna. Ipak, i statističari su tamo morali na kraju priznati da je nezaposlenost narasla.

1. metoda

Rad bez plaće: Portugalska je vlada poduzela mjeru kojoj očito nije bio cilj smanjivanje nezaposlenosti, nego samo stvaranje uljepšane slike. Nezaposleni su, ako nisu htjeli izgubiti naknadu na burzi, morali raditi bez plaće, poslodavci su dobivali novac.

2. metoda

Uže i šire: Oni koji ne traže posao u europskim zemljama ne mogu ući u anketu radne snage pa se u uže nezaposlene ne ubrajaju oni koji su toliko izgubili nadu da više i ne pokušavaju. Ne ulaze ni oni kojima država plati školovanje, iako ne rade, nego uče.

'Cameronu će biti teško zbog desničara u stranci'

Autor: N1info

U Dnevniku u 19 izbore u Velikoj Britaniji komentirao je Paul Stubbs, sociolog iz Liverpoola



Izvor: N1

Očekivala se mrtva utrka, no na kraju je Cameron glatko pobijedio.

"Ovo nisu bili klasični izbori. Najvažnije što se dogodilo bio je kolaps liberalnih demokrata u Engleskoj. Svi kandidati na izborima su dobili koji postotak više u odnosu na prijašnje izbore, osim liberalnih demokrata.

Ja sam očekivao neizvjesnije izbore i teške postizborne pregovore među strankama, ali vratili smo se na staro".

Cameron je obećao referendum o ostanku Velike Britanije u Europskoj uniji.

"Teško je predvidjeti što će biti. Cameron je za ostanak u Europskoj uniji, ali biti će mu teško zbog desničara u vlastitoj stranci. Oni će imati važnu ulogu".

Izvrstan rezultat su polučili i škotski nacionalnosti.

"Ne vjerujem da će Velika Britanija izaći iz Europske unije, pa tako ne vjerujem ni u izlazak Škotske iz Ujedinjenog Kraljevstva. U svakom slučaju, Škotska mora dobiti veću autonomiju".

Boris Johnson je također dobio dosta glasova.

"Ovo nije stabilna vlada. Cameron je najavio 2017. godine odlazak, ali ne vjerujem da Cameron želi baš Johnsona za nasljednika. Međutim, Johnson ima veliku karizmu i sigurno će igrati veliku ulogu u narednim godinama", zaključuje Stubbs.

Podsjetimo, britanski konzervativci premijera Davida Camerona premoćno su pobijedili na parlamentarnim izborima, unatoč predizbornim predviđanjima - nikad neizvjesnije izborne trke u britanskoj povijesti. Politički protivnici i dosadašnji koalicijski partneri zbog rezultata daju ostavke.

Nepopravljivi optimist Grčić: Institucije vjeruju u oporavak

Autor: Hina

Ovo je prvi put da i institucije, kao MMF, Europska komisija, Hrvatska narodna banka, vjeruju u blagi oporavak Hrvatske, istaknuo je u petak u Opatiji potpredsjednik Vlade i ministar regionalnog razvoja i fondova Europske unije Branko Grčić komentirajući prognoze rasta BDP-a u ovoj godini



Izvor: N1

Sudjelujući u raspravi o mogućnostima ostvarivanja značajnijeg gospodarskog rasta na kraju dvodnevne 17. znanstveno-stručne konferencije Hrvatsko novčano tržište, Grčić je kazao kako prognoze rasta BDP-a za ovu godinu vesele.

Sve su korekcije, nakon šest godina krize, prvi put išle prema gore, kaže Grčić koji vjeruje da će rast BDP-a biti i bolji od 0,4 posto (koliko iznosi procjena HNB-a).

Svi indikatori za 2015. govore o dobrim pokazateljima, raste potrošnja, najviše zbog Vladinih mjera, ustvrdio je.

Najvećim utegom ocijenio je građevinski sektor, koji je bio u velikom padu, a sada se stabilizira, idu novi projekti u infrastrukturi i privatnom sektoru.

Grčić je u raspravi, među ostalim, rekao da je put Hrvatske u EU trajao predugo, da nije imala na raspolaganju sve instrumente EU-a u sređivanju stanja, da su se stoga politike ponašale prema nahodjenju i da je to jedan od razloga zašto se Hrvatska nije uspjela priključiti.

Naveo je da se procjenjuje da EU fondovi utječu na gospodarski rast od 0,8 do 2,5 postotna boda, da su uz pomoć fondova u nekim zemljama napravljena čuda te da bi Hrvatska tako danas bila barem u nekadašnjoj poziciji. Ali, nakon nekoliko godina reformi, stvari se miču, prvi pomaci vidljivi su već u prethodnoj godini, zaključio je.

Govoreći o slučaju HBOR-a ocijenio je da u toj banci nije bilo sreće s kadrovskim rješenjem, da u drugoj polovici godine nije bilo pomaka u kreditnoj aktivnosti prema privatnom sektoru te da su stoga povećani krediti javnom sektoru.

Hrvatska izgubila korak

Nikakav pritisak nije odredio sudbinu donedavnog predsjednika Uprave, nego loši rezultati u prvih devet mjeseci, naglasio je i dodao da su bili sporni i brzina reakcije i način komunikacije.

Raspravu je moderirao ekonomski analitičar zagrebačkog Ekonomskog instituta Željko Lovrinčević koji je ocijenio da je Hrvatska izgubila povijesni priključak sa sličnim zemljama srednje Europe te da gubi i s baltičkim zemljama i sličnim susjednim zemljama.

Sve projekcije relevantnih institucija ukazuju na daljnje udaljšavanje Hrvatske i povećanje rizika u odnosu na promatranu skupinu zemalja, ustvrdio je.

Lovrinčević je spomenuo i podatke o nestajanju radnih mjesta, ali i nezaposlenih, a Grčić ocijenio da je bolja metoda mjerenja zaposlenosti, jer ima širi obuhvat. Nezaposleni su samo oni koji aktivno traže posao, rekao je istaknuvši da je tek u 2014. došlo do oporavka na tržištu rada.

Član Uprave Francka Josip Budimir smatra da monopolistička javna poduzeća treba zadržati u rukama države, ali ih treba preustrojiti, trebaju biti usmjerena ne na profit nego na usluge građanima po najprihvatljivijim cijenama, uz sigurnost poslovanja.

Ljubo Jurčić sa zagrebačkog Ekonomskog fakulteta ocijenio je da rješenja u financijskim okvirima nema te da većina novca mora podupirati razvoj gospodarstva.

U Hrvatskoj nema isplativosti, stoga ni investicija, postojeći kapaciteti se ne koriste ili smanjuju, a struktura naših investicija je kriva, u neproduktivnu imovinu, rekao je Jurčić naglasivši da treba povećati proizvodnju postojećih kapaciteta.

Predsjednik Uprave Jadranskog naftovoda Dragan Kovačević ukazao je na nedostatak kvalificirane radne snage, kazavši da je problematična struktura nezaposlenih.

Smatra da osnivanje energetske holdinga ima smisla i da bi se trebalo razmišljati o logističkoj zajedničkoj upravi.

Tomislav Ćorić s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, za razliku od Jurčića koji smatra da drugi mirovinski stup treba ukinuti, drži da bi ukidanje tog stupa bio veliki korak unazad.

HRVATSKI DUG ĆE SE POVEĆATI

Čim Europi krene, lupit će nas veliki rast kamata!

Autori: Antonio Mandir, Ljubica Gatarić

Njemački mediji jedva dočekali da najave kraj ere niskih kamata, nama bi to potkopalo šanse za oporavak



Mario Draghi (Foto: Arne Dedert/DPA/PIXSELL)

Europa se nalazi pred velikim kamatnim zaokretom – vrijeme jeftinoga novca i slaboga eura je iza nas, objavio je u petak ugledni njemački poslovni list Handelsblatt, zadovoljan što su dan prije kamate na njemačke obveznice skočile sa 0,05 na 0,7%, a euro je u odnosu na dolar dostigao najveću vrijednost u posljednja tri mjeseca. Potez guvernera eurozone Marija Draghija – tiskanje novca i kupnja obveznica – očito je urodio plodom.

Dobro za štediše

I dok domaći analitičari misle da je jača potražnja za njemačkim papirima rezultat sumnje u periferne zemlje, Handelsblatt zaključuje da vrijeme niskih kamata prolazi. Tome se najviše trebaju veseliti štediši jer su kamate na štednju gotovo iščezle. Njemački ekonomisti vjeruju da je oporavak eurozone stvaran, a ne sporadičan kao dosad. Topli vjetrovi koji pušu u Europskoj uniji imaju utjecaja i na ostvarenja u Hrvatskoj kroz solidno povećanje robnog izvoza u prvom tromjesečju, industrijske proizvodnje i turističke potrošnje. Konačno je nakon šest godina zaustavljen pad građevinske aktivnosti i zaposlenosti, pa se na tragu Grčićeva optimizma prvi put dosad procjene kretanja hrvatskog BDP-a korigiraju u pozitivnom, a ne u negativnom smjeru.



Branko Grčić (Foto: Patrik Macek/PIXSELL)

Očekuje se da će godina donijeti oko pola postotnog poena rasta, uz ubrzanje u idućoj godini, no sve bi to bilo dobro da ne postoji jedno veliko 'ali' zbog kojega Hrvatska ima više razloga da strepi nego da se veseli stabilizaciji prilika u eurozoni. Čim vodeće ekonomije članica EU ostvare čvrst i siguran rast, taj će se rezultat odraziti i na kretanje kamatnih stopa, koje će se vraćati prema uobičajenim vrijednostima. Za Njemačku su

to kamate od plus jedan, a ne minus jedan do minus pet posto, kako se sada trguje njemačkim obveznicama, Francusku oko 2 i Italiju oko 3 posto ako dobro iskoriste priliku koju im je dao ECB. Za Hrvatsku je to, nažalost, zaduživanje uz neodrživih 6,7% ili – nikako!

Guverner Boris Vujčić ne želi prognozirati kad bi se mogao dogoditi taj zaokret, dok ekonomist Željko Lovrinčević smatra da Hrvatska ima dvije godine u kojima mora provesti radikalne promjene da bismo izbjegli najcrnji scenarij. Javni dug nam je došao na razine koje se više ne mogu kontrolirati bez ušteta koje se na godišnjoj razini kreću i do 20 milijardi kuna! To bi podrazumijevalo spuštanje državne potrošnje na stotinjak milijardi kuna, o čemu je najotvorenije govorio bivši premijer Nikica Valentić! Guverner Vujčić nije spominjao koliko bi proračun trebalo srezati, ali to indirektno pokazuje njegova računica da iduće tri godine proračun mora osigurati najmanje 25 milijardi kuna suficita za otplatu dugova.

Problem je bezidejnost

– Bezidejnost je veći problem Hrvatske od deficita i javnog duga, a kako su naš ekonomski, finansijski i bankarski sustav postavljeni tako da stvaraju deficite, jasno je kamo idemo – komentar je Ljube Jurčića, koji vjeruje da se umjesto stranog može koristiti domaći novac da bi se povećala proizvodnja i broj radnih mjesta.

Vujčić na to odgovora da novac nije osnovni hrvatski problem jer ga ima, mjereno udjelom u BDP-u, pet puta više nego u europodručju, nego su to loše poslovno i investicijsko okruženje zbog kojega Hrvatska nije atraktivna za ulagače.

Plusevi i minusi

Pozitivne promjene u Hrvatskoj

U prva tri mjeseca ove godine izvoz je porastao 7,5 posto, na 19,3 milijarde kuna, a uvoz 4,5 posto. Raste izvoz i u EU i u zemlje Cefta

Nakon pada u siječnju, koji je vezan uz remont Petrokemije, do ožujka se industrijska proizvodnja vratila na 3,5 posto

Osam mjeseci zaredom trgovina na malo bilježi rast, u ožujku je bio 1,1 posto, većinom zbog poreznog rasterećenja dohotka

Broj zaposlenih u travnju evidentiranih u mirovinskom osiguranju veći je 0,6 posto, prvi put u mandatu ove vlade

Najveći hrvatski minusi

Krajem prošle godine javni dug iznosio je 85 posto BDP-a, a kad bi kamate i ostale na povijesno niskim razinama, 2020. skočio bi na 96 posto

Lani je fiskalni deficit bio blizu 19 milijardi kuna, s tim što je 11,5 milijardi otišlo na kamate. Europska komisija smatra da će i ove biti takav

Izdaci za kamate 'zaslužni' za više od polovice porasta javnog duga u zadnjim godinama i na njih ide gotovo 4% BDP-a

Kakve veze imaju izvanzemaljci s brojem nezaposlenih u Hrvatskoj?

Autor: Dalibor Špadina

'Neki su se zaposlili pa su nestali s liste zaposlenih, nestali su s liste nezaposlenih. Ja kao jedinu alternativu vidim izvanzemaljce', našalio se ekonomski analitičar Željko Lovrinčević



Gospodarska rješenja (VIDEO: Dnevnik Nove TV)

Tko bi dao po tisuću kuna umirovljenicima za ljetovanje u sezoni, tko ne želi da neka državna poduzeća ostvaruju profit, mogu li se radnicima u javnom sektoru smanjiti plaće za 20 posto te kakve veze imaju izvanzemaljci s brojem nezaposlenih u Hrvatskoj? To su samo neke od tema o kojima su na konferenciji o novcu u Opatiji govorili potpredsjednik vlade, tri oporbena ekonomska stratega i ekonomski analitičar godine.

I Vlada je zaslužna što Hrvatska izlazi iz recesije, a ne samo oporavak Europe i svijeta, brani se od komentara potpredsjednik Vlade Branko Grčić.

'Vidite, u komentarima se kaže: Pa nije tome doprinijela vlada. Ovom rastu ako se i dogodi uglavnom će pridonijeti eksterni čimbenici. Nije istina, jer upravo institucije i jučer MMF je rekao da osobna potrošnja u najvećoj mjeri raste zbog mjera Vlade', rekao je Grčić.

Važna državna poduzeća poput HEP-a trebaju ostati državna, ali im glavni cilj ne smije biti profit, poručuje jedan od stratega HDZ-ove koalicije Josip Budimir.

'Nažalost često ta dobit nastaje kao posljedica povećanja cijena. Njihov zadatak bi trebao biti da osiguraju te svoje usluge gospodarstvu i građanima po što prihvatljivijim cijenama', kaže Budimir. Može li se smanjiti plaće u javnom sektoru za 20 posto pitanje je za HDZ-ovog Tomislava Ćorića.

'Ja mislim da to nije realno. Ja osobno držim da to nije realno - takva razina interne devalvacije', kaže Ćorić. Umirovljenička vojska može spasiti hrvatsku krizu trošenja, smatra Ljubo Jurčić iz 'Novog vala-stranke razvoja'.

'Ja bi svakom umirovljeniku dao tisuću kuna vaučer koji bi mogao potrošiti pet dana u Hrvatskom hotelu od primjerice 1. listopada do Uskrsa', kaže Jurčić. Na račun toga što se ne zna kako se broji koliko je u Hrvatskoj zaposlenih, a koliko nezaposlenih našalio se ekonomski analitičar Željko Lovrinčević.



Izvanzemaljci (Foto: Guliver/Thinkstock)

'Neki su se zaposlili pa su nestali s liste zaposlenih, nestali su s liste nezaposlenih. Ja kao jedinu alternativu vidim te vanzemaljce, a nekako sam malo skeptičan oko toga opet otimanja', rekao je Lovrinčević. Koji god recept bio, Hrvatskoj treba još 150 tisuća radnih mjesta da bi se vratila u vrijeme prije krize.

PORAŽAVAJUĆA STATISTIKA

Kako javna poduzeća vode kolo u hrvatskom gospodarstvu

Autor: Zoran Korda

Govoreći o akutnim problemima hrvatskog gospodarstva na poslovnom ručku Američke gospodarske komore (AmCham), američki veleposlanik u Hrvatskoj Kenneth Merten naglasak je stavio na preglomazan javni sektor koji, prema njegovom mišljenju, predstavlja glavnu kočnicu gospodarskom oporavku. Istražili smo kako posluju državna poduzeća i što bi trebalo učiniti da prestanu biti uteg gospodarstvu.



Izvor: Guliver/Thinkstock Thinkstock; autor: Thinkstock

Prema podacima Fine, Hrvatska ima 1420 poduzeća u potpunom, pretežitom i djelomičnom vlasništvu koja raspolažu imovinom vrijednom 347 milijardi kuna i ostvaruju prihode od 171 milijardu kuna. Radi se o 41 posto ukupne imovine poslovnog sektora i 28 posto svih prihoda.

Umjesto da se smanjuje u posljednje vrijeme, broj društava s djelomičnim ili potpunim državnim vlasništvom čak se povećao zbog zamjene duga za vlasništvo u okviru postupaka predstečajnih nagodbi.

'Primijetio sam da je javni sektor u Hrvatskoj sveprisutan', upozorio je veleposlanik Merten spominjući njegov prevelik udjel u BDP-u i rast broja zaposlenih za vrijeme krize, tijekom koje je u privatnom sektoru zatvoreno 150 tisuća radnih mjesta.

Koliko je uistinu glomazan javni sektor u gospodarstvu, zorno svjedoči podatak da je među 10 najvećih pojedinačnih kompanija u Hrvatskoj čak šest u dominantno državnom vlasništvu. Pritom su prve dvije po ostvarenom prihodu Ina, u kojoj je država, uz MOL, ključni dioničar s 47-postotnim vlasničkim udjelom, te HEP d.d., u 100-postotnom vlasništvu države.

Javno vlasništvo prevladava u sektoru električne energije i plina, vodnoj industriji i prijevozu, a značajno je i u građevinskom sektoru te sektoru nekretnina.

Na preveliku zastupljenost državnog sektora u gospodarstvu, što guši privatnu inicijativu, upozoravaju i međunarodne institucije poput Svjetske banke i MMF-a, a neučinkovitost javnih poduzeća posebno apostrofira Europska komisija u izvješću o makroekonomskim neravnotežama Hrvatske.



Prema podacima Europske komisije, produktivnost državnih poduzeća u prosjeku je 30-ak posto slabija od privatnih. Drugim riječima, ako se usporede dva društva jednake veličine koja posluju u istom sektoru te upotrebljavaju istu količinu rada i kapitala, društvo u javnom vlasništvu u prosjeku ostvaruje tek oko dvije trećine dodane vrijednosti koju ostvaruje privatno društvo.

Drugi velik problem na koji Komisija upozorava je činjenica da su javna poduzeća veliki generatori rasta javnog duga. Do toga dolazi zbog uobičajene prakse da država izdaje jamstva prilikom zaduživanja, a onda preuzima dugove javnih poduzeća u problemima poput HAC-a, HŽ-a, Croatia Airlinesa i sl.

Premda se Vlada na nedavnom predstavljanju rezultata javnih poduzeća u prošloj godini hvalila značajnim napretkom u poslovanju, preglomazni državni sektor još uvijek je velik uteg cijelog gospodarstva.

Istraživanje koje je provela Maruška Vizek s Ekonomskog instituta u Zagrebu pokazuje da poduzeća u državnom vlasništvu nemaju jasno postavljene ciljeve, u velikoj mjeri ih kontrolira politika, a nedostatak političke volje za provođenjem reformi glavna je prepreka dobrom gospodarenju.

Vizek naglašava poguban utjecaj politike na poslovanje javnih poduzeća, a on se očituje u političkom kadroviranju rukovodećih struktura i masovnom zapošljavanju stranačkog kadra. Prema njezinim procjenama, na taj način političke stranke u četiri godine političkog ciklusa imaju priliku zaposliti 20-ak tisuća ljudi.

Jedini put za podizanje efikasnosti javnih poduzeća, smatra Vizek, uvođenje je profesionalnog menadžmenta i ubrzanje procesa privatizacije.

'Upravljanje javnim poduzećima treba profesionalizirati, a sva ona poduzeća koja nisu od strateškog značenja za RH trebaju biti privatizirana. Na primjer, nema ni smisla ni razloga da država bude vlasnik Kaštelanskih staklenika', ističe Vizek.

S druge strane, poduzeća koja su prirodni monopoli (poput Plinacra ili Janafa) trebaju ostati u državnom vlasništvu, ali upravljanje tim poduzećima treba profesionalizirati kako bi ona učinkovitije poslovala.

Pritisnuta zahtjevima Bruxellesa, i Vlada je u plan reformi uvrstila mjere za poboljšanje upravljanja javnim poduzećima. Između ostaloga, obećala je smanjenje broja trgovačkih društava od posebnog i strateškog interesa te ubrzanje procesa privatizacije.

Također, najavljuje napuštanje pogubne prakse političkih imenovanja čelnih ljudi državnih tvrtki i unajmljivanje headhunting agencija za pronalaženje kvalitetnih menadžera.

U planu je i objava specifičnih ciljeva državnih poduzeća s ciljem odgovornijeg poslovanja i jačanja ocjenjivanja uspješnosti društava. U tu svrhu postaviti će se jasni srednjoročni ciljevi i indikatori za mjerenje uspješnosti, a visine rukovodećih plaća i nagrađivanje vezati će se uz uspješnost u ostvarivanju tih ciljeva.

U javnom sektoru višak zaposlenih i natprosječne plaće

Istraživanje Instituta Ivo Pilar iz 2012. pokazalo je da Hrvatska nema prevelik javni sektor u odnosu na prosjek Europske unije, ali da znatno odskoči u udjelu zaposlenih u javnim poduzećima u ukupnoj zaposlenosti. Dok je u zemljama EU-a on u prosjeku iznosio između 6,20 i 7,13 posto, u Hrvatskoj je bio čak 13,8 posto. Taj podatak ukazuje na značajan višak zaposlenih u javnim poduzećima i natprosječne plaće u odnosu na privatni sektor.

Bruxelles ustraje na milijardama od poreza na nekretnine

Autor: Jadranka Dozan

Svoje preporuke Europska komisija grupirala je u šest točaka, odnosno područja, no lista reformskih zahvata koje u njima traži mnogo je dulja



Foto: Marko Lukunic/PIXSELL

Europska komisija zasad ipak neće dodatno pojačati monitoring nad Hrvatskom zbog prekomjernih makroekonomskih neravnoteža. No, guranje u zadnji (šesti) stupanj nadzora i zahtjeve za žurnim akcijskim planom korektivnih mjera nismo izbjegli zato što ne ispunjavamo kriterije za to.

Prema svemu sudeći, izmakli smo mu zato što s ekonomskim neravnotežama podjednako problema imaju i neke daleko veće/važnije članice Unije, poput Francuske i Italije. Slično vrijedi i za Portugal, dok u skupini kandidata za "šesti krug" jedino ga Bugarska s obzirom na (ne)ispunjavanje kriterija nije zaslužila. Komisija je, dakle, politički odlučila ponajprije poštediti Francusku i Italiju, a one su pak i Hrvatskoj ispale kišobran. U našem slučaju, doduše, mnogi su ekonomisti uoči jučerašnjeg objave povjerenika Europske komisije prognozirali takav ishod i zbog činjenice da za pola godine u Hrvatskoj slijede izbori. Tako, primjerice, on nimalo nije iznenadio Martinu Dalić, ali ni Željka Lovrinčevića koji smatra kako se na idućoj kontrolnoj točki kod spomenute četvorke zasigurno neće konstatirati napredak i ublažavanje strukturnih slabosti njihovih ekonomija. Utoliko više od poštede u smislu najvećeg stupnja nadzora govore specifične preporuke koje je Hrvatskoj za 2015. i 2016. nabrojala Komisija.

"Preporuke su zapravo nalik listi reformi koje su se trebale provesti proteklih nekoliko godina, a nisu", ističe Lovrinčević. Jedna od preporuka koja svakako bode oči je uvođenje poreza na nekretnine. Iako tog poreza i njegovih fiskalnih efekata u 2016. nema u Vladinu Nacionalnom programu reformi, u Komisiji očito računaju s prihodom koji je prema lanjskom Programu reformi trebao donijeti taj porez. On je, naime, bio predviđen kao mjera za osiguranje zamjenskih oko tri milijarde kuna proračunskog prihoda nakon što se iscrpe učinci povlačenja dijela mirovinske štednje zaposlenih iz kategorije beneficiranoga staža tijekom 2014. i 2015. (5,5 milijardi kuna). Komisija je tako zacijelo poručila da računa s obećanjem da će se dogodne osigurati supstitut, no u sferi oporezivanja imovine Vlada je najavila samo novi model naplate komunalnih naknada s očekivanim fiskalnim efektom od 300 milijuna kuna.

Svoje preporuke Komisija je grupirala u šest točaka, odnosno područja, no lista reformskih zahvata koje u njima traže mnogo je dulja. Posve je druga priča što je od toga ostvarivo u ovoj godini. Od pet-šest ključnih

reformskih zahvata koje stoje u preporukama za 2015. i 2016., ove godine provedbeno ne treba očekivati gotovo ništa, smatra Lovrinčević. To je, kaže, razvidno i iz terminskih planova navedenih u Nacionalnom programu reformi (NPR). Iz njih se može iščitati da su one ključne uglavnom u "nultoj fazi", od zakona o plaćama kojim bi se trebao urediti sustav nagrađivanja u javnom sektoru, pa do mjera poboljšanja upravljanja javnim poduzećima ili teritorijalnog preustroja. Primjerice, u slučaju Zakona o plaćama, koji je najavljen u NPR-u, zasad se više-manje barata načelima budućeg sustava, dok se kod teritorijalnog preustroja najavljuje tek poticanje na spajanje pojedinih jedinica lokalne samouprave, negdje s jeseni.

Da razina ambicioznosti hrvatskih vlasti "ostaje ispod očekivanja u nizu područja", u Komisiji su, uostalom, i izrijekom ustvrdili objavljujući istodobno "dobru vijest" o poštediti od najstrožeg monitoringa. Komentirajući cijelu skupinu zemalja s prekomjernim neravnotežama, europski povjerenik Pierre Moscovici rekao je kako se u programima njihovih vlada "radi o ambicioznim i detaljnim programima te stoga nije predloženo otvaranje daljnjih postupaka, ali neke zemlje ipak moraju uložiti dodatne napore za uklanjanje makroekonomskih neravnoteža". Jedna od takvih svakako je Hrvatska, koja je i proceduru prekomjernog deficita "prolongirala" na 2017.

U sklopu fiskalnih preporuka Komisija od Hrvatske traži da provede za ovu godinu već najavljene mjere, ali i da dogodine osigura trajnu korekciju prekomjernog deficita. Traži se i da se "objave i provedu" rezultati analize rashoda, kao i da se sankcioniraju oni koji krše proračunske limite te ojača upravljanje javnim dugom. S tim u vezi, podsjetili su Vladu na godišnje objave strategije upravljanja javnim dugom, kojih nema od 2011. Drže da treba ojačati i kapacitet i ulogu Državnog ureda za reviziju. U mirovinskom sustavu ponavljaju potrebu jačeg penaliziranja prijevremenih umirovljenja te sužavanja definicije teških i opasnih profesija, odnosno skraćivanja liste zanimanja s pravom na beneficirani staž. Sve u svemu i ostale preporuke, od onih u sferi tržišta rada, zdravstva ili upravljanja javnih poduzećima sfere, pa do smanjenja parafiskalnih nameta, uglavnom su otprije poznate stvari. O njima će se, čini se, ozbiljnije razgovarati i pritiskati tek iduću vladu.

Naglasci iz zadaća za 2015. i 2016.

- Objaviti i provesti rezultate pregleda rashoda
- Sankcionirati one koji krše proračunske limite
- Ojačati upravljanje javnim dugom (uz godišnje objave strategije)
- Uvesti porez na nekretnine
- Jače penalizirati prijevremena umirovljenja
- Usklađivati plaće s produktivnošću i ekonomskom situacijom
- Podići transparentnost u sektoru javnih poduzeća i stručne zahtjeve
- Ubrzati privatizaciju i listanje manjinskih paketa dionica
- Jače poticati nezaposlene i 'aktiviranje' neaktivnih
- Zauzdati fiskalne rizike u zdravstvu

ŽIVOT NA DUG

Jedni preživljavaju, drugi se ne žele odreći života prije besparice

Autor: Dijana Jurasić

Jedino Hrvati, Grci, Bugari i Rumunji više posuđuju nego što štede



Foto: Sanjin Strukić/PIXSELL

Hrvatska, Bugarska, Rumunjska i Grčka jedine su zemlje EU u kojima je udio građana koji se zadužuju veći od onih koji štede, pokazalo je istraživanje Svjetske banke o globalnoj financijskoj uključenosti. Je li to posljedica života iznad vlastitih mogućnosti ili su ove zemlje najteže pogođene krizom pa građanima ne preostaje ništa drugo nego živjeti na dug? Uz to Hrvatska prema istraživanju Svjetske banke provedenom 2014. drži neslavno prvo mjesto u EU kad je riječ o zaduživanju građana. Uz ekonomske, koji su psihološki i sociološki razlozi da smo po zaduživanju prvi u EU?

Nadaju se čudu

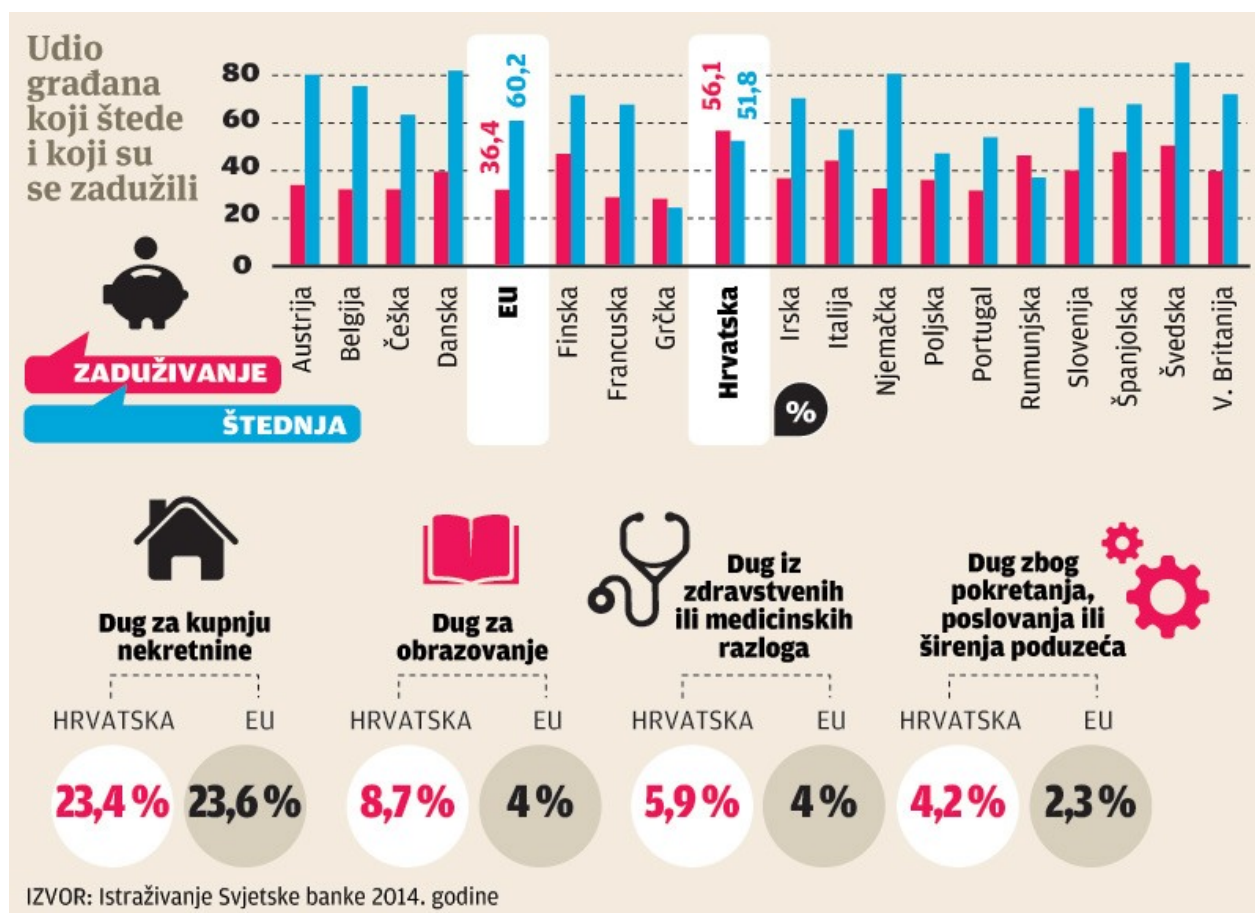
Sveučilišna profesorica psihologije u mirovini Mirjana Nazor tumači da je kod nas preveliko zaduživanje građana posljedica i krize i nesnalaženja u kapitalizmu.

– Ljudima je još teško prihvatiti da si ne mogu priuštiti ono što imaju drugi pa se zadužuju. Potrošnja za Božić, Novu godinu i Uskrs podjednaka je svih ovih godina iako ljudi imaju sve manje novca. Ludujemo po dućanima iako je sve manje onih koji mogu podnijeti takav financijski teret. Mi još uvijek, bez obzira na besparicu, živimo na isti način. Pogledajte broj automobila na cestama, a u većini je za volanom samo vozač. Ljudi su gladni, a ne žele se voziti tramvajem. Moramo shvatiti da ono što je bilo normalno jučer više nije i da moramo mijenjati navike i prilagoditi se situaciji. S druge strane, dio ljudi doista zbog malih primanja ne može drugačije preživjeti nego se zaduživati. Nadaju se čudu koje će ih izvući iz krize, a osobito je teško obiteljima s djecom – kaže prof. Nazor.

Štednja kao i u EU

I sociolog dr. sc. Drago Čengić s Instituta Pilar slaže se da kod nas i pojedinci i poduzeća imaju ozbiljan problem sa životom na dug.

– Naše ambicije za materijalnim blagostanjem tako su velike da zanemarujemo financijske i granice naših sposobnosti da se nosimo s tom situacijom – kaže Čengić. Na pitanje koje su zajedničke ekonomske karakteristike Hrvatske, Bugarske, Rumunjske i Grčke, zbog čega se građani tih zemlja više zadužuju nego što štede dr. Iva Tomić, znanstvena suradnica sa zagrebačkog Ekonomskog instituta, kaže: – Prema iznosu BDP-a po glavi stanovnika u EU su na samom začelju Bugarska, Rumunjska i Hrvatska. Grčka stoji nešto bolje, ali je ipak u donjoj polovici, u skupini istočnih zemalja članica. Prema stopi rizika od siromaštva i socijalne isključenosti na vrhu popisa ponovno se nalaze Bugarska i Rumunjska pa Grčka. Hrvatska je nekoliko mjesta niže na ljestvici, nakon Litve, Letonije i Mađarske. Samo ova dva pokazatelja sugeriraju da su ove zemlje relativno siromašne u odnosu na ostatak EU pa stoga ne iznenađuje višak zaduživanja u odnosu na štednju kod građana. Iako je Grčka u nešto boljem stanju prema visini BDP-a po glavi stanovnika, pretrpjela je dugotrajnu krizu koja se reflektirala u enormnom gubitku zaposlenosti i smanjenju dohotka. Moguće je da su stanovnici Grčke, kako bi premostili smanjenje dohotka, u tom razdoblju smanjili štednju i/ili povećali zaduživanje – kaže Tomić.



Ipak, prema istraživanju Svjetske banke, dodaje, štednja naših građana je blizu prosjeka EU i znatno viša nego u Grčkoj, Rumunjskoj i Bugarskoj, dok smo u zaduživanju prvi u EU. Dok se 23,4% građana zadužuje zbog kupnje nekretnine, što odgovara prosjeku EU, zaduživanje za potrebe obrazovanja, iz zdravstvenih razloga i zbog pokretanja posla u nas je iznad prosjeka EU.

– To ukazuje na to da naši građani potencijalno imaju problem u podmirenju standardnih životnih potreba poput obrazovanja i zdravlja u odnosu na prosječnog EU građanina – zaključuje Tomić.

ŽELJKO LOVRINČEVIĆ

Bilo bi bolje da ova Vlada nije činila ništa, već bismo izašli iz recesije

Autor: dkt/h

A ono što je Vlada napravila, dodaje, bilo bi bolje da nije - povećavala je cijene energenata i time dodatno zatukla domaćinstva i poduzeća



Izvor slike: FaH

"Bilo bi bolje da ova Vlada nije vodila nikakvu ekonomsku politiku nego ovu koju je vodila jer bismo već izašli iz krize na valu ciklusa Europske unije, jednostavno bi nas porast potražnje iz EU izvukao iz krize, a ovako smo se po ekonomskim pokazateljima vratili na 2011." - tim je riječima ekonomski analitičar dr. Željko Lovrinčević komentirao crne prognoze Emerging Marketsa, jednog od izdanja Euromoneyja, koji predviđa da će Hrvatska za tri do četiri godine doslovce biti prisiljena pregovarati s vjerovnicima, odnosno da ćemo se naći u istoj situaciji kao Grčka.

"Mi doslovce preživljavamo zahvaljujući obilju jeftinog novca koji posuđujemo. Živi smo dok nam god otkupljuju obveznice i dok se možemo zadužiti, kao i sve zemlje u Europi osim Grčke, međutim to se polako privodi kraju", pojašnjava Lovrinčević.

"Hrvatska je u zadnje tri godine propustila napraviti ozbiljne reforme i uhvatiti ritam s reformama koje su u krizi poduzele druge europske zemlje, a da stvar bude gora, sad se samo čeka završetak mandata ove Vlade. Ili će nova Vlada radikalno provesti reforme, za što će imati maksimalno godinu do godinu i pol dana vremena, ili slijedi rasprodaja državne imovine ili daljnji rast poreza na imovinu koji će naići na veliki otpor javnosti ili će se dogoditi demontaža drugog mirovinskog stupa", prognozira Lovrinčević gotovo jednako crnu budućnost kao i analitičari Emerging Marketsa. A ono što je Vlada napravila, dodaje, bilo bi bolje da nije - povećavala je cijene energenata i time dodatno zatukla domaćinstva i poduzeća.

Komentirajući, pak, izjavu američkog veleposlanika Kenenetha Mertena da smo "na zlu glasu kao loša zemlja za biznis zbog čestog mijenjanja zakona, doslovce preko noći i bez ikakvih konzultacija" Lovrinčević poručuje da je to što je rekao američki ambasador - činjenica.

"Zadnje tri i pol godine imali smo radikalnu promjenu zakona po principu STOP-GO, u jednom smjeru pa u drugom, naprijed-natrag - doprinose, PDV, oporezivanje dobiti, turizam... - bez ikakvih razvidnih razloga, zaključuje Lovrinčević.

BLAGOG POJMA NEMAJU

Koliko nas radi u Hrvatskoj?! Statističari: 1,301 milijun; Mirovinsko: 1,399 milijuna

Autor: Frenki Laušić



Još se traži prava metodologija... (Snimio: Jure Mišković/CROPIX)

Pripetavanje između Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva rada tko ima točnu evidenciju zaposlenosti rezultirala je osnivanjem radne grupe koja bi uskoro trebala izići s prijedlogom o novom statističkom modelu zaposlenih. Kako neslužbeno doznajemo, razmišlja se o tome da se statistika zaposlenih vodi preko jedinstvenog obrasca poreza, prireza i doprinosa (JOPPD) Porezne uprave.

Podsjetimo, DZS broj zaposlenih određuje putem mjesečne ankete među 70 posto pravnih subjekata, dok mu podatke o slobodnim zanimanjima i obrtnicima dostavlja Mirovinski zavod.

Po toj metodi, zaposlenost se već šestu godinu smanjuje po dva posto na godišnjoj razini. Tako je u ožujku 2015. zaposlenost bila 1,301 milijun, dok je u istome mjesecu lani iznosila 1,313 milijuna, odnosno bilo je 12 tisuća manje zaposlenih.

HZMO, pak, statistiku vodi preko broja osiguranih osoba, i nakon što su nedavno očistili "bilancu" za oko 20 tisuća ljudi koji su bili fiktivno osigurani i zaposleni, Ministarstvo rada ističe kako je to puno točnija brojka od one koju navodi DZS.

Ne čudite se

To ne čudi ako znamo da je po toj metodi zaposlenih znatno više od metode DZS-a i iznosi 1.399.509 zaposlenih u ožujku, što je za skoro pet tisuća više u odnosu na lanjski ožujak, kada je zaposleno bilo 1.394.788 građana (i za oko 98 tisuća veći od podataka DZS-a).

Uz te dvije metode postoji i ona koju koristi i EUROSTAT, a koju priznaje i EU, a to je Anketa o radnoj snazi prema kojoj je u Hrvatskoj tijekom 2014. prosječno bilo zaposleno 1,566 milijuna građana, dok ih je 2013. bilo zaposleno 1,524 milijuna, a 2012. isto kao i 2014.- 1,566 milijuna.

Kao što smo rekli, novi prijedlog koji razmatra radna grupa je vođenje statistike zaposlenosti putem JOPPD-a, a takav model načelno podupiru Danijel Nestić i Iva Tomić, eksperti za pitanja zaposlenosti za Ekonomskog instituta u Zagrebu.

- Metode koje koriste DZS i Mirovinski zavod imaju svoje manjkavosti, a JOPPD obrasci sadrže niz informacija koje mogu biti dragocjene - od toga radi li se o primanjima putem ugovora o radu, honorara ili autorskog djela, do iznosa samog primanja.

No, baš zbog mnoštva podataka unutar JOPPD-a trebat će biti jako oprezan i pažljiv u raščlanjivanju tih informacija, kako ne bi došlo do preklapanja, jer ti obrasci služe i za prijavu drugog primanja, ali to se može srediti putem OIB-a koji je sastavni dio JOPPD-a, kazao nam je Nestić, dodajući i kako bi DZS trebao odrediti i definiciju zaposlenosti.

Različiti podaci

Tomić također zagovara "model JOPPD", ali upozorava da bi bilo dobro da se određeno vrijeme vode paralelni sustavi s novom i starom metodom kako bi postojale vremenski usporedive serije podataka.

- Sada postoje različiti podaci za stanje zaposlenosti i zbog te konfuzije teško je dokučiti što se događa na tržištu rada. Uvođenjem JOPPD modela imali bismo realniju statistiku, ali bismo dobili i niz drugih analitički dragocjenih podataka. Uz to će DZS zadržati i metodu Ankete o radnoj snazi koju koristi EUROSTAT, a koja uključuje i sivu ekonomiju, tako da će analitička snaga tih dviju metoda dati mnogo precizniju sliku stvarnosti, naglasila je Tomić.

Radna grupa bi krajem svibnja trebala izaći s prvim rezultatima, a navodno bi do rujna trebao biti gotov konačni model i na proljeće stupiti na snagu. I struka za sada podupire JOPPD model. Čini se kako bi se uvođenjem tog modela izbjegli mogući prigovori o utjecaju politike na "peglanje statistike".

Sve u jednom

Obrazac JOPPD iskazuje, među ostalim, podatke o primicima od nesamostalnog rada, porezu na dohodak, prirezu, doprinosima za obvezna osiguranja, podatke o drugom dohotku (ugovor o djelu, autorski honorari...), pripadajućim porezima i doprinosima, dohodak od kapitala ili dohodak od osiguranja...

Tri načina i tri ustanove

Državni zavod za statistiku određuje broj zaposlenih putem mjesečne ankete među 70 posto pravnih subjekata.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje statistiku vodi preko broja osiguranih osoba.

Eurostat mjeri zaposlenost prema anketi o radnoj snazi.

Nova hrvatska radna skupina trebala bi ustanoviti jedinstvenu metodu prebrojavanja broja zaposlenih.

PROMJENE NA TRŽIŠTU RADA I u Hrvatskoj pao udio zaposlenika na neodređeno



PIŠE **MARINA KLEPO**

Samo četvrtina radnika u svijetu danas ima stalni posao, dok tri četvrtine njih radi privremeno, na određeno vrijeme, bez ikakvog pisarnog traga ili u obitelji na neplaćenim poslovima.

Tako pokazuje najnovije izvješće Međunarodne organizacije rada (ILO) koje se bavi promjenom načina zapošljavanja, a obuhvatilo je 84 posto svjetske radne snage.

Skraćeni rad

U Hrvatskoj, s druge strane, bez ugovora je trećina radna snage, odnosno 33,5 posto, a dvije trećine njih imaju stalni posao, pokazuju podaci ILO-a za 2012.

Iva Tomić s Ekonomskog instituta kaže da je od početka krize i u Hrvatskoj povećan broj nestandardnih oblika zapošljavanja, poput ugovora na određeno vrijeme, a raste i broj onih koji svojevrijem biraju fleksibilniji način rada.

- U budućnosti ćemo sve više ići prema netradicionalnim oblicima zapošljavanja. No, to ovisi o okolnostima u svakoj pojedinoj zemlji. U Ni-
zozemskoj, primjerice, veliki

broj radne snage radi skraćeno jer na taj način mogu dovoljno zaraditi, a istodobno bolje uskladiti poslovni i privatni život - objašnjava Tomić.

Istraživanje ILO-a pokazuje da čak 60,7 posto radnika u svijetu nema nikakav ugovor, a tome najviše pridonosi tržište rada u Kini. Tamo gotovo 91,4 posto zaposlenika radi bez ugovora.

Od početka krize došlo je do povećanja broja radnih mjesta sa skraćenim radnim vremenom, posebno među ženama.

Različiti načini zapošljavanja mogu pomoći ljudima da uđu na tržište rada, ali, kako objašnjava glavni tajnik ILO-a, Guy Ryder, time se povećava i nesigurnost zaposlenih.

Nova pravila

- Budućnost je u tome da politika uzme u obzir činjenicu kako danas radimo. To znači poticanje investicijskih mogućnosti kako bi došlo do većeg kreiranja radnih mjesta i rasta produktivnosti, a istodobno treba osigurati primjeren dohodak svim radnicima, a ne samo onima koji imaju stalne ugovore o radu - kaže Ryder. ●

HRVATSKA I SVIJET

26,4%

radnika u svijetu radi na temelju ugovora o stalnom radnom odnosu

13%

radnika u svijetu radi skraćeno ili na određeno vrijeme

60,7%

radnika u svijetu radi bez ikakvog ugovora

33,5%

radnika u Hrvatskoj nema ugovor o stalnom zaposlenju

CRNE BROJKE

ALARMANTNA ANALIZA ŽUPANIJA U polovici Hrvatske danas ima više umirovljenika nego zaposlenih ljudi

Autor: Kristina Turčin

Isplata mirovina ne bi trebala doći u pitanje, ali ako se ovaj trend ne zaustavi, mirovine će s godinama biti sve manje



Davor Pongračić/CROPIX

U polovici Hrvatske danas ima više umirovljenika nego radnika. Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, posljednjeg dana ožujka ove godine u deset od 21 hrvatske županije broj radnika bio je manji od broja umirovljenika: prije početka krize, na isti dan 2008. godine, takav je omjer zabilježen samo u Ličko-senjskoj županiji.

Broj zaposlenih, odnosno onih koji plaćaju osiguranje i čije kretanje prati HZMO, od početka 2008. godine pao je za oko 190.000, dok se broj umirovljenika istovremeno povećao za oko 90.000. Na svakog umirovljenika danas dolazi 1,1 radnik, dok je 2008. godine taj omjer bio jedan naspram 1,4.

Najlošiji omjer ima Sisačko-moslavačka županija, u kojoj je umirovljenika čak za petinu više nego radnika. Na drugom kraju ljestvice je Grad Zagreb, jedini u kojem ima dvostruko više radnika od penzionera.

Stradali u ratu

Za mirovine će se 2015. godine iz proračuna izdvojiti oko 36,5 milijardi kuna: tek oko polovice tog novca uplatit će radnici iz mirovinskog osiguranja. Sve se mirovine isplaćuju iz centralnog proračuna, tako da omjer radnika i umirovljenika u pojedinoj županiji nema izravnog učinka na isplatu mirovina. No dobar je pokazatelj stanja i standarda u pojedinom dijelu zemlje.

- Analiza pokazuje da najlošije omjere imaju županije koje su prošle ratna stradanja. To su ujedno županije s visokim stopama nezaposlenosti, malom zaposlenošću, u gospodarskim problemima. S druge strane, očekivano, imaju visoki udio umirovljenika koji mirovinu ostvaruju temeljem Zakona o pravima hrvatskih branitelja. Sve to dovodi do nepovoljnog omjera - kaže dr. Iva Tomić, stručnjakinja za tržište rada s Ekonomskog instituta.

Koji bi bio povoljan omjer, odnosno omjer koji bi omogućavao da se mirovine isplaćuju iz uplaćenih osiguranja, kaže, nemoguće je procijeniti.

- Relativno jednostavnim mehanizmima svaki se sustav može učiniti financijski održivim, ali ne i primjerenim. Odnos radnika i umirovljenika može biti i 1:1 i sve se mirovine mogu isplaćivati iz uplaćenih doprinosa, no kolike će mirovine tada biti? Hrvatske su mirovine već sada niske.

Mladi na udaru

Ako sve ostane u zakonodavnom smislu ovako kako je sada, u narednim desetljećima iznos uplaćenih osiguranja bit će oko šest posto BDP-a, a iznos potreban za isplatu mirovina iz proračuna oko sedam posto BDP-a - dakle, bit će prilično izjednačeni. Ali prosječna će mirovina tada iznositi manje od 30 posto prosječne plaće - objašnjava dr. Tomić.

Broj zaposlenih pao je u svim županijama u odnosu na 2008. godinu, a kriza se najviše odrazila na mlade radnike: u ožujku 2008. godine radilo je 130.000 mladih od 29 godina više nego što ih je radilo u ožujku ove godine.

- Mladi su najranjiviji. U periodu krize novo zapošljavanje svelo se na minimum, zbog čega mladi nisu mogli naći posao, a kad je u tvrtkama dolazilo do otpuštanja, mladi su opet bili prvi na redu jer su najčešće imali ugovore na određeno. Posljedica je i iznimno visoka stopa nezaposlenosti mladih - kaže dr. Tomić.

PRVI POTEZ

Cameron kopira Orbana i tjera mlade s burze na rad za zajednicu

Autor: Ljubica Gatarić

Umjesto prisile, Hrvatska je naglasak stavila na poticaje poslodavcima ili pak plaćeno stručno osposobljavanje



Foto: Reuters/PIXSELL (Ilustracija)

Na početku novog mandata britanski premijer David Cameron krenuo je na rušenje nezaposlenosti Orbanovim metodama. Jedna od prvih mjera koje potpisuje kao novi-stari premijer uvođenje je obaveznog 'rada za zajednicu' za nezaposlene između 18. i 21. godine života. Procjenjuje se da će svake godine 'rad za zajednicu' obuhvatiti oko 50 tisuća novih mladih ljudi koji će raditi u staračkim domovima, lokalnim dobrotvornim društvima ili drugim ustanovama 30 sati tjedno. Plaćat će ih država 57 funti tjedno ili 1,9 funti po satu.

– Stvorit ćemo zemlju koja nagrađuje rad i svakome daje šansu za bolju budućnost – kazao je Cameron na predstavljanju britanskog modela garancije za mlade, koji je najsličniji mađarskom, gdje je Viktor Orban prije nekoliko godina poslao sve nezaposlene na javne radove. Cameron je uvjeren da će tako smanjiti nezaposlenost mladih, a on u tome vidi i dugoročnu korist jer mladima trebaju radno iskustvo, red i disciplina koji dolaze uz svakodnevni odlazak na posao dok traže stalno zaposlenje.

Socijala nije jednosmjerna

– Oni od prvog dana moraju shvatiti da socijala nije jednosmjerna ulica. Država će pomoći, ali ne po sistemu nešto za ništa – kazao je Cameron i naišao na prve kritike iz opozicije.

Hrvatska je među prvima krenula u primjenu Europskog programa garancije za mlade, koji potiče sve države članice da mladima koji ne rade dulje od šest mjeseci ponude osposobljavanje, dodatno obrazovanje ili posao. Za razliku od Velike Britanije ili Mađarske, koje su u svoj program unijele element prisile, Hrvatska je veći naglasak stavila na davanje poticaja poslodavcima ili pak plaćeno stručno osposobljavanje. Karlo Kralj, predsjednik hrvatske Mreže mladih, kaže da za njegovu organizaciju Cameronov potez ne bi bio prihvatljiv u Hrvatskoj, gdje se sve češće javljaju priče kako nezaposleni ne žele raditi.

– Cameronov pristup problematičan je na vrijednosnoj razini jer mlade stigmatizira kao lijene, a ne vjerujem da će ostvariti cilj jer mladima ne ostavlja vremena da traže posao. Oni će postati besplatna radna snaga, koja će doduše za niske satnice volontirati u zajednici, no to će snažno utjecati na odnos ponude i potražnje na tržištu rada – komentira Kralj, koji bi volio da se Hrvatska više ugleda na Dansku koja raznim mjerama motivira ljude da traže posao.

– Premoć koju su ostvarili na izborima omogućuje torijevcima da uvode radikalne politike, no ovaj potez otvara niz negativnih posljedica – uvjeren je Karlo Kralj, student zagrebačkog Fakulteta političkih znanosti.

Gledajući svjetonazorski, i za Ivu Tomić, istraživačicu tržišta rada s Ekonomskog instituta, Cameronov potez klasični je primjer desnog stava 'da bi nešto dobio od društva, dužan si i ti nešto vratiti tom društvu', no ona misli da on ne mora biti nužno loš.

– I mi imamo jako puno socijalnih naknada koje demotiviraju ljude da traže posao, no u ovom potezu dosta je i zamki. Uvijek je u konačnici ključno kako je mjera dizajnirana. Vjerujem da su pažljivo odvagali sve strane, Velika Britanija je kapitalističkije orijentirana od ostalih zapadnoeuropskih država, a imaju dosta mladih koji ranije izlaze iz srednje škole i u naponu su snage – komentira Tomić.

Mađarska je najavila da će do 2018. potpuno ukinuti naknade za nezaposlene, a ove im je godine budžet za javne radove prvi put veći od budžeta za nezaposlene. No usprkos tome što su sve s burze natjerali da rade, nezavisna istraživanja su pokazala da samo 13 posto ljudi uključenih u javne radove nađe neki stalni posao, a broj siromašnih je u porastu.

Primjereniji za starije

– Javni su radovi uvijek privremena mjera, za razliku od doškoloovanja ili stručnog osposobljavanja koji osobi ipak daju neki zalag za budućnost. Primjereniji su za starije kao nadoknada za izgubljeni dohodak jer se kroz javne radove u pravilu ne mogu steći znanja i vještine koje će vam pomoći da se lakše zaposlite – komentira Tomić. U ovom trenutku u Hrvatskoj oko 27 tisuća nezaposlenih koristi neku od mjera za zapošljavanje, od čega je oko tri tisuće angažirano na javnim radovima. Od svih mjera koje su na stolu, najveća je potražnja za stručnim osposobljavanjem mladih u kojemu država financira prvu godinu rada za poslodavca s 2400 kuna mjesečno. Mladi Britanci će za svoje volontiranje u zajednici dobivati 2300 kuna.

Očajni i nemoćni: Svaki treći Hrvat jedva spaja kraj s krajem

Autor: Željka Krmpotić

322.500 ljudi ima blokirane račune. 54.000 radnika mjesecima rade bez plaće. 60.000 mališana živi ispod granice siromaštva. 91.787 je mirovina do 1000 kuna...



Foto: Hrvoje Jelavić/Pixsell

U Hrvatskoj živi 322.500 blokiranih građana i oni nemaju pravo ni na kakvu naknadu. Blokirani nemaju pravo na dječji doplatak, socijalnu pomoć ili bilo koju drugu vrstu pomoći jer se prilikom obrade zahtjeva uzima u obzir njihov prihod koji piše na papiru, a ne stvarno stanje, rekla je predsjednica Udruge Blokirani Miriam Kervatin objašnjavajući zašto ljudi u toj situaciji nisu na listi onih kojima pomaže ministarstvo Milanke Opačić. Isto je i s korisnicima stambenih kredita, a riječ je o ukupno oko 300.000 ljudi. Uz švicarski franak vezano je oko 60.000 kredita, a ostali krediti su u drugim valutama.

- Većina korisnika stambenih kredita u Hrvatskoj je osiromašena do krajnjih granica izdržljivosti i od gubitka doma dijele ih najviše dvije mjesečne plaće. No s druge strane, ne mogu ostvariti nikakvu pomoć jer se kao i kod blokiranih gleda cjelokupni iznos plaće, a ne ono što im ostaje za život. Ako samo jedan član u toj obitelji izgubi posao, oni su u nepovratno teškoj situaciji. Unazad dvije godine javilo nam se i mnogo onih čije su plaće smanjene do 30 posto, radi čega opet ne mogu plaćati kredit. Situacija je uistinu teška i ljudi su doslovno na rubu gladi - dodao je Damir Šlogar iz Udruge Franak.

Uz 297.088 službeno nezaposlenih, još je, prema procjenama stručnjaka, 100.000 ljudi koji ne rade, a izgubili su prava na burzi i nisu u evidenciji. Treba pridodati i one koji rade, a mjesecima nisu dobili plaću. Lani ih je bilo 54.000, a za ovu godinu još nisu objavljeni podaci.

Minimalna plaća je 2423 kune

Na rubu gladi su i radnici koji primaju minimalac.

- Prema našim podacima, 80.481 radnik u Hrvatskoj prima minimalnu plaću - rekao je lani ministar Mirando Mričić. Minimalna plaća je 2423 kune. Uz njih, na udaru siromaštva su umirovljenici.

- Prosječni hrvatski umirovljenik meso jede jedva jedanput na tjedan, a najčešće riskirajući zdravlje kupuju hranu pred istekom roka trajanja, na akcijama, jer je jeftinija - rekao je Milan Tomičić, pravni savjetnik Sindikata umirovljenika Hrvatske. Među njima su korisnici starosnih i obiteljskih mirovina, ali i invalidi, od kojih su mnogi trajno nesposobni za rad.

Objed često bez ribe ili mesa

U toj skupini nisu branitelji, a njihovi prihodi se drukčije računaju i veći su od prosječnih.

- Kod ljudi s invaliditetom prag siromaštva je veći nego kod ostalih dijelova populacije. Oni su najsiromašniji među najsiromašnjijima, s daleko većim potrebama jer koriste razne lijekove, posebnu prehranu, pomagala, vozila i drugu opremu, koju im u pojedinim slučajevima ne financira HZZO nego to plaćaju iz svog džepa - objasnila je Marica Mirić, članica predsjedništva Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske.

- U Hrvatskoj je 2013. godine bilo oko 20 posto građana ili 800.000 stanovnika ispod granice siromaštva, koja je za samca iznosila 1900 kuna a za obitelj s dvoje djece oko 4000 kuna mjesečnih prihoda. Jasno je kad se pogledaju navedeni iznosi da je značajan broj ljudi koji su u riziku siromaštva pa bi se mogla iznijeti ocjena da četvrtina hrvatskih građana živi u doista teškim uvjetima - komentirao je prof. dr. sc. Zdenko Babić s Katedre za socijalnu politiku Pravnog fakulteta u Zagrebu i potpredsjednik Hrvatske mreže protiv siromaštva.

Više od 30 posto stanovnika kasni s plaćanjem računa za režije, 14 posto Hrvata ne može si priuštiti meso ili ribu na stolu svaki drugi dan, a deset posto ljudi ne može si priuštiti grijanje u najhladnijim mjesecima. Više od 36 posto Hrvata živi u kućanstvima koja jedva spajaju kraj s krajem. Posebno je bolna tema gladne djece, koju smo u dnevnom listu 24sata pokrenuli prije više od godinu dana. Upozorili smo tada da ima djece kojoj roditelji ne mogu platiti ni jedan pošten obrok u danu te da mnogi mališani u školskim klupama sjede prazna želuca. Ustanovilo se da u Hrvatskoj na rubu siromaštva živi 60.000 djece, a manje od pola njih prima stalnu novčanu naknadu za siromašne.

Siromasi među Europljanima

- Upravo sam s kolegama završio uređivanje knjige 'Nejednakosti i nezadovoljstvo u socijalističkoj Jugoslaviji', u kojoj nas brojni autori podsjećaju na ekonomsku i socijalnu krizu u 1980-ima. Iako je sad subjektivno siromaštvo još visoko, mislim da bi se većina građana složila da im je životni standard sad bolji nego u ranim 1990-ima, kad su se suočavali s katastrofalnim posljedicama rata i tranzicije. Ako Hrvatsku uspoređujemo s cijelim svijetom, nije siromašna. No unutar Europske unije Hrvatska je u skupini zemalja Južne Europe u kojima je standard dramatično pao zbog utjecaja ekonomske i financijske krize - rekao je sociolog s Ekonomskog instituta Paul Stubbs.

PITAM SE PITAM

Vizek: Zar nam to HDZ najavljuje smjene u HNB-u?!

Autor: Frenki Laušić



Foto: CROPIX

Najava predsjednika HDZ-a da će dolaskom na vlast mijenjati Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci u smjeru da središnja banka više neće biti odgovorna samo za tečaj kune, te da jamči kako se čelnici HNB-a neće moći ponašati kao da iz svečane lože gledaju kako se građani, figurativno rečeno, valjaju u blatu, izazvala je zabrinute reakcije kod nekih ekonomista.

Podsjetimo, Karamarko je tada rekao i kako će vodstvo HNB-a morati biti aktivno u pronalaženju rješenja sa svim ostalim segmentima društva, a ne samo da dijele savjete i dociraju ostalima.

Tako nam je Maruška Vizek s Ekonomskog instituta kazala kako nije primjereno da vođa oporbe koji namjerava postati premijer države na ovakav način šalje poruke koje se mogu razumjeti i na način da će Vlada oduzeti dio autonomije HNB-a.

– Autonomnost rada HNB-a je dio pravne stečevine Europske unije, pa mislim da i o tome moraju voditi računa u HDZ-u kada šalju ovakve poruke. I izjava o tome da će se čelnici HNB-a morati drukčije ponašati može se pročitati kao najava smjene vodstva središnje banke, tako da ni ta izjava nije bila primjerena.

Šef najveće oporbene stranke morao bi voditi računa o tome da na ovaj način ne destabilizira monetarnu vlast i financijsku stabilnost zemlje – kazala nam je Vizek.

Prema njezinim riječima, sam zahtjev Karamarka da monetarna vlast mora biti aktivnija u duhu je ponašanja i Europske središnje banke i drugih središnjih banaka zadnjih godina, ali smatra da mjere poput kvantitativnog ublažavanja, odnosno fleksibilnije monetarne politike i otkupa državnih obveznica od strane središnje banke, ne bi možda u Hrvatskoj postigle potrebne efekte.

– Hrvatska ima specifičnosti zbog kojih fleksibilnija monetarna politika vjerojatno ne bi dala željene rezultate, pogotovo dok se ne provedu potrebne reforme, od javnih poduzeća do lokalne uprave.

Tek nakon toga bi možda mogli početi govoriti o nešto fleksibilnijoj politici naše središnje banke – rekla nam je Maruška Vizek.

LAKA LOVA

Ekonomski stručnjaci upozoravaju: Stranci ostavljaju pustoš

Autor: Dražen Gudić



Foto: Ante Čizmić/CROPIX

Techcom GmbH iz Münchena u vlasništvu izvjesnog Edgara Schumachera ne zna što bi sa svojim "Adria čelikom", željezaram u Kaštel Sućurcu, pa je na ulazna vrata odlučio staviti katanac i riješiti se glavnog troška - radnika. Umjesto najavljivanog dolaska strateškog partnera-investitora stiglo je 190 otkaza ugovora o radu. Odluke su napisane na hrvatskom i njemačkom jeziku, s potpisom direktora Edgara Schumachera.

Poduzetnik slavnog prezimena tako je, pedantno, brzinom vozača formule 1, pomeo tvrtku iz Kaštel Sućurca u koju je htio ući preko javne dražbe 2011. godine ali je to uspio tek godinu dana kasnije preko Petra Pripuza. Nakon neugodnih iskustava s poljskim "Zlomrexom", činilo se da stižu lijepi dani za 300 radnika, većim dijelom bivših zaposlenika "Željezare Split u stečaju". Nada nije dugo trajala. Račun "Adria Čelika" blokiran je skoro 250 dana, HEP-u su dužni milijune, pogoni ne rade od prošloga ljeta.

Otkazi su stigli u vrijeme kad se na Trgovačkom sudu u Splitu čeka prvo ročište za utvrđivanje uvjeta za pokretanje stečaja nad "Adria čelikom". Prijedlog je podnijelo 89 radnika. Stečaj je već jednom izbjegnuto tako da su radniku koji je podnio prijedlog, dan prije ročišta isplaćene zaostale plaće s pripadajućim davanjima. Situacija bi se mogla ponoviti, ali je sada, s obzirom na broj radnika, riječ o 1,5 milijuna kuna. Ne treba sumnjati da herr Schumacher već ima spreman plan.

U ovoj tipično hrvatskoj priči teško se ne referirati na čarobnu sintagmu s kojom počinje i završava svaka rasprava o razvoju Hrvatske - strani investitori, inozemni ulagači. Jer, privlačenje stranih investitora neprekidno se ponavlja kao imperativ ekonomske politike, bilo to mišljenje vladinih funkcionara ili dijela nezavisnih stručnjaka. Strani ulagači su kod nas, u nedostatku bilo kakve strategije, dobili status spasioca koji samo trebaju doći i "otkupiti sve naše grijehe".

Bez želje i namjere da se diskriminira, lako se prisjetiti čitavog niza primjera u okruženju koji, poput priče o "Adria čeliku", govore da i među stranim investitorima nisu sve sami čudotvorci dobrih namjera. Štoviše,

mnogi primjeri daju za pravo nekim stručnjacima koji ukazuju da načelno pozivanje, bez kriterija, stranih investitora može biti opasna zabluda.

Tvornica lakih metala iz Šibenika, koja prolazi agoniju u sedmoj godini nakon privatizacije, i to zbog tereta financijskih problema s više od pola milijarde kuna nepodmirenih obveza, s nešto manje od 700 radnika, doslovno preko noći dobila je novog vlasnika – Igora Šamisa ruskog Židova. To je treći vlasnik od prijelaza tvrtke iz državnog u privatno vlasništvo. Novi vlasnik je munjevito i na opće iznenađenje preuzeo TLM u trenutku kad je zatraženo otvaranje predstečaja. Sudbina TLM-a ne ovisi o meni, nego o bankama, poručio je na početku poslovne avanture Šamis.

Legendarna braća Ladini

Njegov prethodnik bečki trgovac makedonskih korijena Marko Pejčinovski i sin mu Loran umjesto poslom i ulaganjem uglavnom su se bavili financijskim akrobacijama (po tužiteljima nelegalnima). Umjesto modernizacije u koju su se obvezali uložiti 107 milijuna eura, planirali su smanjenje proizvodnje, otpuštanje 200 radnika, a istovremeno pretvaranjem sumnjivih potraživanja u kapital htjeli su istisnuti manjinske dioničare.

Sjeća li se tko još velike sinjske drame pod nazivom "Dalmatinka nova" i braće Ladini, Gianfranca i Livia. Iako je stečaj otvoren još 2009. godine ta priča još nije završena. Za razliku od nekoliko stotina bivših radnica, braća nakon svega nisu bez izgleda. Detalji te "poslovne" tragedije blijede, ali upečatljivo je ostalo ono što je rekao bivši talijanski veleposlanik Alessandro Pignatti Morano Di Custoze - "svaki talijanski poduzetnik u Hrvatskoj je svojevrsni veleposlanik, a braća Ladini, prema tome, sramote vlastitu državu".

Čelnici britanske tvrtke "Landmark Property Management SA" – koja sjedište ima u Luksemburgu a odluke donosi u Londonu (neki tvrde i u susjednoj BiH) - bivšu tvornicu ferolegura u Dugom Ratu kupili su 2006. godine za devet milijuna eura. Više puta su uvjerali javnost i građane Dugoga Rata kako im nije namjera eksploatirati trosku bogatu skupim ferokromom, nego izgraditi 330 milijuna eura vrijedan turistički kompleks i zaposliti "pola općine".

Remontno brodogradilište Nauta Lamjana u Kalima na Ugljanu preživjelo je Waltera Wolfa (i generala Zagorca, da spomenemo i jednog mangupa iz vlastitih redova), ali je škver na atraktivnoj lokaciji u stečaj, s puno upitnika, gurnuo vlasnik Jupiter Adrie (iO Adria) preko švicarske podružnice tvrtke s Bermuda.

Laszlo Attila Kerekes, mađarski tranzicijski tajkun s biznisom razgranatim od Jelse do Tribunja, školski je primjer štetne privatizacije u Primoštenu i uništenja nekadašnjeg turističkog bisera. Predsjednik Uprave i suvlasnik tvrtke "Diamant marina" je 2002. godine za otprilike milijun i pol kuna kupio Marinu Kremik, hotele Marina lučica, Zora i Raduča, autokamp i mnoge druge popratne ugostiteljsko-turističke sadržaje. Za financijske malverzacije kazneno ga je prijavila splitsko-dalmatinska policija jer je, unatoč blokadi računa, hotelska kuća "Jelsa" na Hvaru, još jedno turističko poduzeće kojeg se dokopao sa svojim partnerom Thomasom Vitezyjem, zakidala dobavljače umjesto da je proglasila stečaj.

S njima se u sudskom registru povezivalo 30-ak tvrtki, od kojih je većina danas u predstečajnom ili stečajnom postupku, a neke su i ugašene ili pripojene drugim tvrtkama. Ostali su dužni bankama, državi, međusobno povezanim tvrtkama, tvrtkama u njihovu vlasništvu u Mađarskoj...

Primjera stranih ulagača "opasnih namjera" ne manjka ali to, naravno, ne znači da treba generalizirati i s podozrenjem gledati na ino kapital. Neki od takvih su uostalom vrlo uspješni i na vrhu su ljestvice najboljih poslodavaca. Ovdje je riječ tek o tome da svi biznismeni s putovnicom nisu nužno dorasli problemima a spekulanti se uvijek brzo i lako prilagođavaju tranzicijskim poslovnim običajima.

Ulaganja od male koristi

- Nikad problematične strane ulagače ne bih gledao kao posebnu kategoriju jer nisu drukčiji od domaćih. Tu ne treba praviti nikakvu razliku. Uvijek ima netko tko želi špekulirati, loviti u mutnom, tražiti brzu zaradu pod svaku cijenu. Takve namjere je nemoguće predvidjeti, ali se može pravovremeno reagirati. Zato je krivica uvijek na nama. Kad država nešto prodaje mora gledati dugoročne interese, a ne samo punjenje proračuna, pratiti izvršenje ugovora i koristiti instrumente koji su na raspolaganju. To je abeceda. Bez velike pameti - kaže Josip Budimir ekonomski strateg u HDZ-ovoj koaliciji.

Inozemna ulaganja neosporno su, tvrdi Budimir, važan faktor aktiviranja vlastitih potencijala neophodnih za gospodarski rast i razvitak, ali Hrvatska nije razvila adekvatnu politiku usmjeravanja inozemnih izravnih ulaganja u područja i djelatnosti gdje bi podigla konkurentnost gospodarstva.

- Uvažavajući njezine proporcije, Hrvatska je, u odnosu na ostale tranzicijske zemlje, privukla zadovoljavajuću količinu stranih izravnih investicija. Na žalost, većina kapitala je uložena u preuzimanja vlasničkih udjela putem privatizacije a prihodi su se trošili za popunjavanje proračunskih manjkova. Pravi problem je struktura jer su u najvećoj mjeri izostale greenfield investicije koje bi imale pozitivan učinak na rast i razvoj gospodarstva - veli Budimir.

Dr. Željko Lovrinčević ističe da su dosadašnja ulaganja u Hrvatsku bila od male koristi, bez željenih učinaka, unatoč velikom priljevu i rastu izravnih ulaganja.

- Šarolika su iskustva. U krizi je logično da se u čišćenju tvrtki koje nisu dobro provele privatizaciju u predstečaju javlja poluspekulativni kapital koji je ponajviše zainteresiran za sredstva i imovinu a ne proizvodnju. To se događa i u drugim tranzicijskim zemljama, ali uz bitnu razliku što su neki, za razliku od nas, u vrijeme rasta privlačili kapital koji se ulagao u proizvodnju. Zato nismo konkurentni - kaže Lovrinčević.

Prema podacima Hrvatske narodne banke, više od 70 posto izravnih stranih investicija bilo je u djelatnostima koje nisu izvozno orijentirane. Kod drugih zemalja u tranziciji značajni iznosi inozemnog kapitala plasirani su u proizvodne djelatnosti namijenjene izvozu. Sektori djelatnosti koji su zaprimili najveći udio izravnih stranih ulaganja kod nas su poslovanje nekretninama, vlasnička ulaganja u nekretnine, financijsko posredovanje i trgovina.

- Sredstva uložena u zemlju podržavala su proces privatizacije koji se u pravilu svodio na monopolizaciju na tržištima, a prihodi su bili korišteni u proračunske svrhe. Uočljiv je primjer INA-e koja je, izravnim stranim ulaganjem, usmjerila primljena sredstva u racionalizaciju teške financijske situacije, a ne u povećanje konkurentnosti ili poslovanja - ističe Lovrinčević.

Većina inozemnih ulaganja, dodaje naš sugovornik, svela se na kupnju većinskog vlasništva u domaćim vitalnim poduzećima. Potom je dolazilo do redukcije radnih mjesta, destimuliranja izvoza i samim time narušavanja nacionalne konkurentnosti. Gotovo u potpunosti su izostale greenfield investicije (ulaganja u ledinu).

Dr. Guste Santini, uvaženi ekonomski analitičar, naglašava da moramo odbaciti uvjerenje da je strani kapital presudan, jer ništa takvog ne može nadomjestiti nacionalni koncept razvoja, bez kojeg neminovno propadamo.

- Rizična je orijentacija prema stranom privatnom kapitalu u postojećim okolnostima, jer je interes takvih ulagača, po definiciji, okrenut isključivo vlastitoj koristi. U pravilu se evakuiraju prema tržištima s manje otpora, čim se profit počne smanjivati. Za njima ostaje pustoš - upozorava ovaj stručnjak.

Brojke i slova

U razdoblju od 1993. do 2014. Hrvatska je privukla oko 30 milijardi eura stranih investicija. Rekord je ostvaren u 2008. godini kad je priljev iznosio 3,6 milijardi eura. U prošloj godini priljev je iznosio 2,876 milijardi od čega se 1,486 milijardi eura odnosilo na tzv. kružna ulaganja koji kao učinak imaju povećanje izravnih ulaganja u oba smjera, u Hrvatsku i inozemstvo.

Bez tog učinka ukupni iznos izravnih inozemnih ulaganja u Hrvatsku u prošloj godini iznosio je 1,39 milijardi eura što je za 655 milijuna eura (89 posto) više u usporedbi s godinom prije, kad je bila iznimno niska baza. Prošla godina nije donijela ni bitnije promjene u strukturi stranih ulaganja u odnosu na razdoblje prije krize. Ta su ulaganja uglavnom bila rezultat privatizacija i većinom usmjerena u nerazmjenjiva dobra, poput financijskog sektora i trgovine, uz istovremeni izostanak priljeva "greenfield" investicija i ulaganja u sektore razmjenjivih dobara.

Sektorska analiza – trgovina na malo: Naznake oporavka maloprodaje

Autor: Ivan-Damir Anić

Blago povećanje prometa u trgovini na malo, rast broja maloprodavača i njihovih ukupnih prihoda pozitivno doprinosi novom zapošljavanju pa 2015. godina napokon donosi stidljive naznake oporavka trgovine na malo



U 2014. godini na međugodišnjoj razini realni promet u trgovini na malo kumulativno je povećan za 0,4%.

Tome nije pridonio rast prometa, već pad cijena (nominalni promet smanjen je za 0,4% a cijene za 0,8%), što je rezultiralo povećanjem realnog prometa.

U 2015. godini pojavile su se naznake oporavka trgovine na malo pa je tako u siječnju zabilježen rast nominalnog prometa za 0,5%, dok je pad cijena iznosio 2,2%, što je utjecalo na rast realnog prometa od ukupno 2,7%.

Kretanje sezonsiranog prometa također upućuje na blagi oporavak trgovine na malo jer je promet povećan za 3% u odnosu na siječanj 2014. godine.

Presjek kretanja

U 2014. godini u trgovini na malo zabilježena su pozitivna kretanja broja maloprodavača čiji je ukupan broj povećan za 4,6%, a taj je rast nastao uslijed povećanja broja pravnih osoba za 8,1%. Usprkos tome, udio trgovine u gospodarstvu u pogledu broja poduzeća smanjen je za 0,5%.

Obrtnička trgovina i dalje bilježi negativna kretanja pa je tako lani broj obrtnika u trgovini smanjen za 5,8% na međugodišnjoj razini, dok je u usporedbi sa stanjem iz 2009. godine bilo 4.099 manje trgovaca obrtnika što je pad od 26,7%. To znači da je svaki četvrti trgovački obrt stavio ključ u bravu u zadnjih pet godina.

Mali trgovci obrtnici gube tržišnu utakmicu s velikim trgovačkim lancima zbog nekonkurentnih nabavnih i prodajnih cijena i ograničenog asortimana proizvoda i usluga. Rezultat toga su pad prihoda, gubici u poslovanju i zatvaranje obrtničkih radnji.

Negativan trend po pitanju broja zaposlenih u trgovini nastavljen je i u 2015. godini. Naime, u siječnju ove u odnosu na siječanj 2014. godine, broj zaposlenih u trgovini smanjen je za 2,8%, a u trgovini na malo za 1,8%.

Pad zaposlenosti u trgovini intenzivira se od početka krize jer je u razdoblju od 2009. do 2014. godine u trgovini izgubljeno 27.501 radno mjesto, a u trgovini na malo 9.734 radna mjesta. To je utjecalo i na smanjenje udjela trgovine u ukupnoj zaposlenosti u gospodarstvu za 5,7%, a u trgovini na malo za 1,3%.

Nadalje, posljedica krize su i niske plaće u trgovini. U 2014. bruto plaće u trgovini na malo bile su za 27,7% niže u odnosu na gospodarstvo i za 16,8% niže u odnosu na trgovinu. Te su razlike povećane u 2014. u odnosu na 2009. godinu, kada su iznosile 26,3%, odnosno 12,8%. Niske plaće u trgovini na malo nisu motivirajuće ni za povećanje proizvodnosti rada ni za privlačenje nove radne snage.

Investicijska slika

Od 2008. godine smanjuju se ostvarene bruto investicije u dugotrajnu imovinu u trgovini na malo. U 2013. te su investicije bile niže za 20,9% u odnosu na 2012. i za 53,3% niže u odnosu na 2008. godinu. Smanjen je obujam investicija i maloprodavači investiraju uglavnom u održavanje postojećih objekata, dok manje ima ulaganja u izgradnju novih maloprodajnih prodavaonica i prateće infrastrukture.

Uz to, usporena je i izgradnja novih trgovačkih centara. Po metru kvadratnom prodajne površine trgovačkih centara na 1.000 stanovnika u 2014. godini Hrvatska je bila nešto ispod prosjeka zemalja EU-27 (250 m²), na 14. mjestu, ispred Francuske, Velike Britanije i Njemačke koje imaju veću kupovnu moć od Hrvatske. Glavne prepreke investicijama jesu slaba potražnja stanovništva i visoka cijena kapitala.

I na regionalnoj razini Hrvatska je manje zanimljiva stranim ulagačima. Nakon 2008. godine smanjena je razina izravnih ulaganja (obveza) u trgovini.

Dok je u trgovini na veliko prisutan trend dezinvestiranja, u trgovini na malo smanjen je udio stranih investicija. U razdoblju od 2000. do 2014. godine iznos izravnih ulaganja (obveza) iznosio je ukupno 3,9 milijardi eura u trgovini, a ukupno 25,9 milijardi eura u gospodarstvu. U 2012. godini udio trgovine u gospodarstvu je iznosio 11,8%, u 2013. godini 6,6%, a u 2014. godini 5,6%. S druge strane, trgovina je važna djelatnost za hrvatske investicije u inozemstvu.

U razdoblju od 2000. do 2014. godine izravna ulaganja (sredstva) iznosila su 25,5% ukupnih investicija u gospodarstvu. I obujam tih investicija smanjen je u razdoblju krize. U 2014. godini iznosio je 3,4% ukupnih investicija, usprkos povećanju investicija u toj godini u inozemstvu.

U 2014. godini koncern Agrokor je zaključio proces kupnje većinskog udjela Poslovnog sustava Mercator i postao njegovim većinskim vlasnikom. Očekuje se da će se povezivanjem Agrokor i Mercatora ostvariti viša razina zaposlenosti, otvorit će se i velike mogućnosti za još kvalitetniju regionalnu dobavljačku strukturu te postoje prilike za rast prehrambene industrije. Integracija bi mogla svim proizvođačima u regiji omogućiti daljnje povećanje volumena prodaje i otvaranje novih tržišta.

Opasnost od deflacije

Smanjenje BDP-a, visoka nezaposlenost, niske plaće, zaduženost stanovništva i potrošački pesimizam utjecali su na pad potrošnje kućanstava i time na pad nominalnog prometa u trgovini na malo. Pojačani turizam donekle je ublažio negativne trendove.

U 2014. godini smanjene su potrošačke cijene za 0,2% i proizvođačke cijene za 3,4%, što Hrvatsku vodi u deflaciju – situaciju u kojoj se smanjuju cijene i kao posljedica toga raste realni promet. Pojava deflacije

(pada cijena) uzrokovana slabom potražnjom i niskim cijenama na svjetskom tržištu može otežati izlazak domaćeg gospodarstva i trgovine na malo iz recesije.

Prosječne vrijednosti odabranih pokazatelja poslovanja vodećih deset trgovačkih društava u djelatnosti trgovine na malo, 2010. – 2014.						
Pokazatelj poslovanja	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	Indeks 2014./2013.
Poslovni prihodi (milijuna kuna)	31.413	33.257	34.367	35.145	35.255	100,31
Poslovni rashodi (milijuna kuna)	30.775	32.512	34.116	34.557	34.635	100,23
Dobit nakon oporezivanja (milijuna kuna)	157	99	-352	-88	-86	102,27
Dugotrajna imovina (milijuna kuna)	15.926	16.542	19.510	19.413	21.499	110,75
Broj zaposlenih	29.422	29.740	31.095	31.547	31.593	100,15
Profitabilnost prodaje (%)	0,50	0,30	-1,02	-0,25	-0,24	104,00
Profitabilnost imovine (%)	0,70	0,41	-1,39	-0,33	-0,30	109,09
Proizvodnost rada (milijuna kuna)	1,068	1,118	1,105	1,114	1,116	100,18
Koeficijent tekuće likvidnosti	0,61	0,66	0,44	0,51	0,45	88,24
Koeficijent ukupne zaduženosti	0,640	0,651	0,676	0,696	0,703	101,01
Prosječno razdoblje plaćanja obveza prema dobavljačima (u danima)	62,82	57,56	64,61	64,29	58,85	91,54
Financijski rashodi (milijuna kuna)	660	768	752	714	685	95,94

Napomene: Obuhvat je djelatnost G47, bez djelatnosti G47.3: Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima u specijaliziranim prodavaonicama. U skupini vodećih su Konzum, Tisak, Plodine, Lidl Hrvatska, Mercator-H, Kaufland Hrvatska, Spar Hrvatska, Tommy, dm-drogerie markt i Billa; Izvor: Poslovna Hrvatska

Deflacija može loše utjecati i na državni proračun jer se zbog nižih cijena smanjuju prihodi od PDV-a. Međutim, pad cijena u određenim slučajevima ne mora nužno biti loša pojava jer može pozitivno utjecati na potrošnju kućanstava te na rast realnog dohotka stanovništva. U 2014. u odnosu na prethodnu godinu najveći je pad cijena zabilježen kod povrća (6,4%), odjeće (5,2%), voća (4,7%) i prometnih sredstava (4,4%).

Cijene informatičke opreme smanjene su za 3,5%, a prehrane za 2,3%. Međutim, ne dođe li do količinskog rasta potražnje, uslijed deflacije, poduzećima se smanjuju prihodi, što može dovesti do smanjenja proizvodnje, investicija, do otežane otplate dugova i dodatnog rasta nezaposlenosti.

Zbog niske kupovne moći i potrošačkog pesimizma uzrokovanog neizvjesnošću, potrošači manje troše, kupuju neophodne namirnice i smanjuju potražnju za luksuznim proizvodima, prate akcije maloprodavača i cjenovno su osjetljivi.

EU i Hrvatska

U 2014. godini europsko gospodarstvo (EU-28) bilježi blagi oporavak i rast realnog BDP-a za 1,3%, uz inflaciju od 0,6% i rast potrošnje kućanstava za 1,3%. Oporavak europskog gospodarstva pozitivno se odrazio i na trgovinu na malo pa je tako lani u EU-28 realni promet u trgovini na malo (G47) porastao za 1,9% u odnosu na godinu ranije. Oporavak gospodarstva i trgovine na malo u EU pozitivan je signal za Hrvatsku. Slično kretanjima u EU, i u Hrvatskoj je u posljednjim godinama izražen trend okrupnjavanja trgovine na malo.

Hrvatska spada u grupu zemalja koje su u razdoblju od 2009. do 2012. godine znatno povećale broj zaposlenih po poduzeću (za 20,9%). Po broju zaposlenih po poduzeću Hrvatska je u 2012. godini bila iznad prosjeka EU-28 (5,12), ali po strukturi trgovine na malo još uvijek je bliža mediteranskim zemljama EU koje imaju maloprodajnu strukturu s većim brojem malih maloprodavača. S jedne strane okrupnjena maloprodaja je konkurentna jer maloprodavači zbog svoje veličine mogu ostvariti ekonomije obujma, dobiti od proizvođača popuste u nabavi i ponuditi potrošačima niže maloprodajne cijene.

Kretanje odabranih makroekonomskih pokazatelja					
Makroekonomski pokazatelj	2011.	2012.	2013.	2014.	2015./I.
Bruto domaći proizvod, realni (%)	0,0	-2,0	-0,9	-0,4	-
Potrošnja kućanstva, realna (%)	0,2	-3,0	-1,3	-0,7	-
Državna potrošnja, realna (%)	-0,6	-0,8	0,5	-1,9	-
Bruto investicije, realne (%)	-6,4	-4,6	-1,0	-4,0	-
Uvoz roba i usluga (%)	1,3	-2,1	3,2	3,0	-
Izvoz roba i usluga (%)	2,0	0,4	3,0	6,3	-
Industrijska proizvodnja, fizički obujam (%)	-1,2	-5,5	-1,8	1,2	
Potrošačke cijene ukupno (%)	2,3	3,4	2,2	-0,2	-0,9
Proizvođačke cijene, domaće tržište (%)	5,8	6,9	-2,6	-3,4	-5,6
Prosječna bruto plaća, ukupno (u kunama)	7.796	7.875	7.939	7.953	7.977
Prosječna bruto plaća, trgovina na malo (u kunama)	5.645	5.656	5.671	5.751	5.759
Stopa registrirane nezaposlenosti (%)	18,7	21,2	20,2	19,7	20,3
Noćenje turista (%)	6,5	-0,3	10,7	9,8	16,2
Dolasci turista (%)	5,2	-1,8	11,2	14,2	15,4
Tečaj kune u odnosu na euro (prosjeak razdoblja)	7,4	7,5	7,5	7,6	7,7
Trgovina na malo - kumulativ, realni promet (%)	1,0	-4,2	-0,6	0,4	2,7*

Napomena: * mjesečna promjena; Izvor: Državni zavod za statistiku i Hrvatska narodna banka

Međutim, s druge strane, rast koncentracije tržišnog udjela kod vodećih maloprodavača može imati negativne učinke na potrošače, u smislu ograničavanja izbora prodavaonica, sužavanja asortimana proizvoda i usluga, posebno u situaciji kada dominantan maloprodavač istisne svoju konkurenciju s tržišta.

Istočnoeuropske i mediteranske zemlje imaju niži promet po poduzeću u odnosu na sjevernoeuropske zemlje EU.

U 2012. godini Hrvatska je imala 10,5% niži promet po poduzeću od prosjeka zemalja EU-28. Isto tako, Hrvatska je imala za 61,3% niži BDP po stanovniku (izražen u tržišnim cijenama) i 40,6% niži promet po stanovniku.

Pored toga, hrvatska trgovina na malo ima nisku proizvodnost rada (promet po zaposlenom), koja je 48,5% niža od prosjeka EU-a. Dok je u razdoblju od 2009. do 2012. godine proizvodnost rada u EU povećana, u Hrvatskoj je smanjena. Niska proizvodnost rada u hrvatskoj trgovini na malo posljedica je slabe potražnje i niskih plaća koje nisu motivirajuće za radnike. U hrvatskoj trgovini na malo prosječne plaće zaposlenih niže su za 49% od prosjeka EU.

Zemlje koje imaju u prosjeku veće plaće ostvaruju i veću proizvodnost rada (koeficijent korelacije iznosi 0,6). Podaci pokazuju da se s rastom prometa u trgovini na malo maloprodavačima otvara mogućnost da isplaćuju veće plaće, a veće plaće pridonose rastu proizvodnosti rada.

Bruto marža (izražena kao prihodi od prodaje umanjeni za trošak prodane robe) važan je pokazatelj uspješnosti u trgovini na malo jer pokazuje koliko dobiti maloprodavač ostvaruje iz prodaje oduzmu li se troškovi poslovanja i trošak nabave. Dok je u EU-28 iznos bruto marže po zaposlenom porastao za 9,7% u razdoblju od 2009. do 2012. godine, u Hrvatskoj je on smanjen za 28%.

Bruto marža po zaposlenom u hrvatskoj trgovini na malo niža je za 57,5% od prosjeka EU-a. I u relativnom iznosu udio marže u prihodima u Hrvatskoj je nizak. U 2012. godini udio marže u prihodima od prodaje maloprodavača iznosio je 19,9% u Hrvatskoj, a u EU-u 27,9%. Smanjenje marži u trgovini na malo u Hrvatskoj posljedica je prilagodbe nižoj potražnji stanovništva.

Smanjene su maloprodajne cijene kako bi se potaknula potražnja i privukli cjenovno osjetljivi kupci, što je uz postojeće nabavne cijene utjecalo na smanjenje marži koje za hrvatske maloprodavače znače nižu profitabilnost i manje mogućnosti za investiranje stvarajući time pritisak na smanjenje troškova poslovanja, plaća i broja zaposlenih.

Hrvatska je jedna od zemalja EU-a koja je ostvarila znatan pad dobiti u maloprodaji (čak 27,3% u razdoblju od 2009. do 2012. godine).

U istom razdoblju bruto dobit u EU-u smanjena je za 6,8%. Smanjenje dobiti u maloprodaji u EU-u posljedica je većeg rasta troškova nabave (12,9%) i troškova osoblja (9,2%) u odnosu na rast prihoda od prodaje (10,4%).

Zemlje koje posluju s višim bruto maržama imaju i veći promet, dobit po poduzeću, dodanu vrijednost i iznos plaća pri čemu koeficijent korelacije po sva četiri parametra iznosi 0,9.

Najveća trgovačka društva

U 2014. godini nastavljen je pozitivan trend vodećih deset maloprodavača koji su ostvarili rast poslovnih prihoda za 0,3% u odnosu na 2013. godinu. Konzum je vodeći hrvatski maloprodavač s ostvarenim prihodom od 13,4 milijarde kuna. Rast prodaje vodeći trgovački lanci ostvaruju konkurentnim cijenama, širokim asortimanom proizvoda i usluga te programima lojalnosti koji su osmišljeni kako bi se povećala vjernost kupaca i prikupili podaci o potrošačima.

Odabrani pokazatelji deset vodećih maloprodavača u 2014.					
Maloprodavač	Poslovni prihodi (milijardi kuna)	Profitabilnost prodaje (%)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Prosječno razdoblje plaćanja obveza prema dobavljačima (u danima)
Konzum	13,45	0,81	0,79	0,32	71,94
Plodine	3,42	1,21	0,89	0,36	79,82
Lidl Hrvatska	3,27	3,33	0,31	1,06	42,85
Kaufland Hrvatska	3,00	-1,18	0,47	0,77	37,25
Tisak	2,75	0,57	0,73	1,07	63,65
Spar Hrvatska	2,21	-5,20	0,84	0,68	41,96
Tommy d.o.o.	2,06	2,86	0,85	0,41	55,24
Mercator-H	1,92	-13,22	0,79	0,39	53,75
Billa d.o.o.	1,64	-4,19	0,72	0,61	37,77
dm-drogerie markt d.o.o.	1,63	3,20	0,46	1,75	25,40

Napomena: Obuhvat je djelatnost G47, bez djelatnosti G47.3: Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima u specijaliziranim prodavaonicama; Izvor: Poslovna Hrvatska

Vodeći maloprodavači i dalje nastavljaju s investicijama u dugotrajnu imovinu (rast od 11% u 2014. u odnosu na 2013. godinu), imaju prodavaonice na atraktivnim lokacijama te nude privatne robne marke relativno visoke kvalitete i pristupačnih cijena. Ovih je deset tvrtki povećalo i broj zaposlenih za 0,2%, a rast poslovnih prihoda je bio veći od rasta zaposlenosti pa je stoga povećana i proizvodnost rada za 0,2%. Vodeći maloprodavači su lani ostvarili gubitak u poslovanju (-86 milijuna kuna), iako su ti gubici manji nego godinu prije.

Smanjenje profitabilnosti posljedica je smanjenja bruto marži i rasta troškova poslovanja. Među vodećim maloprodavačima Lidl Hrvatska i dm-drogerie markt ostvaruju najveću profitabilnost prodaje (3,3% i 3,2%). Financijski podaci pokazuju da vodeća poduzeća i dalje imaju problem s održavanjem likvidnosti.

U 2014. godini koeficijent ukupne zaduženosti iznosio je 0,7 a koeficijent tekuće likvidnosti 0,5, što ukazuje na njihovu nelikvidnost.

Vodeći maloprodavači imaju značajno manje kratkoročne imovine nego što su im kratkoročne obveze koje dolaze na naplatu i nemaju dovoljno sredstava za podmirivanje kratkoročnih obveza.

Koeficijenti zaduženosti i likvidnosti ukazuju na to da je financijski rizik povezan s vodećim maloprodavačima još uvijek veći, iako su maloprodavači smanjili financijske rashode za 4,1%. Maloprodavači problem likvidnosti djelomično rješavaju kratkoročnim financiranjem od dobavljača: kupuju robu od dobavljača na kredit i nastoje smanjiti potrebe za kratkoročnim financiranjem iz drugih izvora. Prosječno razdoblje plaćanja obveza prema dobavljačima raslo je u 2012., dok se neznatno smanjilo u 2013. i 2014. godini te iznosi 58,9 dana.

Buduća očekivanja

U 2015. godini u Hrvatskoj se ne očekuju značajnije promjene u gospodarskoj aktivnosti i kretanju domaće potražnje. Prema projekcijama Ekonomskog instituta, Zagreb, u 2015. godini očekuje se stopa rasta BDP-a od 0,2%, nulta stopa rasta potrošnje kućanstava, blagi rast potrošačkih cijena od 0,1%, ali i stopa nezaposlenosti od 19%.

U takvom okruženju možemo očekivati da će realni promet u trgovini na malo blago rasti. U 2016. godini očekuje se blagi oporavak gospodarstva i potrošnje pa se prema tome može očekivati i veći rast prometa u trgovini na malo.

Međutim, u 2016. godini, uslijed općenito slabe gospodarske aktivnosti, ne očekuje se značajniji rast zaposlenosti, dok će se stopa registrirane nezaposlenosti blago smanjiti s 19% na 18,5%. To se može objasniti jačanjem sive ekonomije, emigracije ili jednostavno statističkom pogreškom. Očekuje se također da će prosječne bruto plaće i dalje stagnirati.

Odabrani pokazatelji deset vodećih maloprodavača u 2014.					
Maloprodavač	Poslovni prihodi (milijardi kuna)	Profitabilnost prodaje (%)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Prosječno razdoblje plaćanja obveza prema dobavljačima (u danima)
Konzum	13,45	0,81	0,79	0,32	71,94
Plodine	3,42	1,21	0,89	0,36	79,82
Lidl Hrvatska	3,27	3,33	0,31	1,06	42,85
Kaufland Hrvatska	3,00	-1,18	0,47	0,77	37,25
Tisak	2,75	0,57	0,73	1,07	63,65
Spar Hrvatska	2,21	-5,20	0,84	0,68	41,96
Tommy d.o.o.	2,06	2,86	0,85	0,41	55,24
Mercator-H	1,92	-13,22	0,79	0,39	53,75
Billa d.o.o.	1,64	-4,19	0,72	0,61	37,77
dm-drogerie markt d.o.o.	1,63	3,20	0,46	1,75	25,40

Napomena: Obuhvat je djelatnost G47, bez djelatnosti G47.3: Trgovina na malo motornim gorivima i mazivima u specijaliziranim prodavaonicama; Izvor: Poslovna Hrvatska

Potrošačke cijene trebale bi bilježiti vrlo blag rast od 0,1%, ali ove promjene ovise prije svega o kretanju cijena nafte na svjetskom tržištu. Ukoliko se nastavi, deflacija bi mogla usporiti gospodarski rast, potaknuti deflacijsku spiralu, utjecati na rast nezaposlenosti i neefikasnosti monetarne politike. Kada se smanjuju cijene, smanjuju se prihodi i profit. Kako bi pak smanjila troškove poslovanja, poduzeća mogu smanjiti plaće i/ili broj zaposlenih, no realnije je očekivati da će smanjiti broj zaposlenih.

Osim toga, neizvjesnost na tržištu rada i negativni gospodarski trendovi i dalje pojačavaju potrošački pesimizam. Posljedica toga je suzdržanost građana od potrošnje i kupnje elastičnijih kategorija proizvoda i trajnih dobara.

To može negativno utjecati na potrošnju i promet u trgovini na malo.

S druge strane, uslijed deflacije, radnicima koji su zadržali svoja radna mjesta rastu realne plaće. Smanjuju se i cijene nekim proizvodima pa oni postaju jeftiniji za kućanstva.



Osim toga, mjere Vlade usmjerene ka smanjenju poreznog opterećenja i pronalasku rješenja krize povezane s kreditima u švicarskim francima mogu smanjiti neizvjesnost, utjecati na rasterećenje u pogledu zaduženosti i tako pozitivno utjecati na rast kupovne moći dijela stanovništva koji ima takve kredite.

Uza sve to, Europska komisija prognozira rast BDP-a u zemljama EU-28 za 1,7% u 2015. i za 2,1% u 2016. godini. Prognozira se pozitivan rast gospodarstva u zemljama koje su najveći trgovinski partneri Hrvatskoj: Njemačkoj (1,5 i 2%), Italiji (0,6 i 1,3%), Sloveniji (1,8 i 2,3%) i Mađarskoj (2,4 i 1,9%).

Pozitivna kretanja u okruženju mogu pridonijeti pojačanoj turističkoj potrošnji, dinamičnijoj vanjskoj trgovini i novim investicijama, što se može pozitivno odraziti i na dohodak, potrošnju i promet u trgovini na malo u Hrvatskoj.

Zaključak i preporuke

Godina 2014. bila je još jedna krizna godina. Smanjenje BDP-a, visoka nezaposlenost, niske plaće, zaduženost stanovništva i potrošački pesimizam utjecali su na pad potrošnje kućanstava i time na pad nominalnog prometa u trgovini na malo. Pad potrošnje negativno se odražava i na marže i na dobit maloprodavača.

Ipak, pojavila su se i kretanja koja upućuju na to da se može očekivati oporavak trgovine na malo u Hrvatskoj. Blago povećanje prometa u trgovini na malo, rast broja maloprodavača i njihovih ukupnih prihoda pozitivno doprinosi novom zapošljavanju. Prijetnje za oporavak hrvatskog gospodarstva i trgovine na malo jesu slaba potražnja, slabe investicije, strah od gubitka posla i niska razina potrošačkog optimizma te nastavak procesa razduživanja.

No, fokus treba staviti na budućnost i na pozitivne signale. Prilike, doduše slabe, za hrvatsku trgovinu na malo jesu gospodarski rast kod naših glavnih vanjskotrgovinskih partnera i orijentacija na izvoz, rast imidža Hrvatske kao turističke destinacije i poboljšanje investicijske klime.

Za oporavak hrvatske maloprodaje važno je potaknuti potrošnju, što se teško može ostvariti bez rasta plaća, poreznog rasterećenja i smanjenja nezaposlenosti. Hrvatski maloprodavači trebaju raditi i na daljnjem razvoju asortimana s naglaskom na kvaliteti proizvoda i stalnim inovacijama.

Nadalje, prilike za trgovinu na malo leže i u primjeni novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija, daljnjem razvoju privatnih trgovačkih marki, većoj suradnji s dobavljačima i daljnjem udruživanju.

Osim toga, važno je anticipirati i nove trendove odnosno da će s rastom kupovne moći stanovništva internetska prodaja, prodaja preko mobilnih uređaja i multikanalna prodaja zauzimati sve značajniji segment tržišta.

Dr. sc. Ivan-Damir Anić
Znanstveni savjetnik
Ekonomski institut, Zagreb

Više o ovoj temi može pročitati na internetskim stranicama Ekonomskog instituta, Zagreb (<http://www.eizg.hr/hr-HR/Novi-broj-Sektorskih-analiza-1421.aspx>). Sektorska analiza – trgovina na malo, broj 36, godina 4, ISSN: 1848-8986, Ekonomski institut, Zagreb, autor: Ivan-Damir Anić.



Zg Holding: korak naprijed, natrag dva...

Autor: Sandra Švaljek

Sandra Švaljek piše o mogućim ekonomskim i političkim posljedicama eventualne smjene Uprave Zagrebačkog holdinga i objašnjava zašto je to političko nasilje



Autorica je zastupnica zagrebačke Skupštine i znanstvenica EIZG, donedavna zamjenica gradonačelnika koja je reformirala Upravu Holdinga

Zadnjih dana pratimo događaje koji će umnogome odrediti sudbinu Zagrebačkog holdinga d.o.o. – od traženja gradonačelnika Milana Bandića da novoizabrana Uprava samoinicijativno izmijeni svoje ugovore o pravima o obavezama, do jučerašnjih odluka Skupštine Holdinga o promjeni sastava Nadzornog odbora kojim su razriješena dva člana, a imenovano pet novih. Pritom su razriješeni članovi ugledni znanstvenici u polju ekonomije, dok je pet novih članova stručnoj javnosti vjerojatno potpuno nepoznato, i njihov će ulazak u Nadzorni odbor Holdinga moći protumačiti samo dobri poznavatelji lokalnih političkih krugova i gradske birokracije.

Ti posljednji događaji upućuju na nastojanje gradonačelnika da smijeni vodstvo Zagrebačkog holdinga d.o.o. čiji je najveći nedostatak, izgleda, upravo ono što bi trebala biti prednost, a to je profesionalnost, stručnost i neovisnost o političkom utjecaju. Sve redom kvalitete koje je gradonačelnik sam proklamirao u predizbornoj kampanji prije osvajanja zadnjeg mandata.

Kako je birana uprava?

Trgovačko društvo Zagrebački holding d.o.o. u ožujku ove godine dobilo je novu peteročlanu Upravu, izabranu na javnom natječaju nakon rigoroznog selekcijskog postupka, između više stotina kandidata. Uži odabir kandidata provela je agencija za posredovanje pri zapošljavanju, na temelju uvida u životopise i intervju s kandidatima. Za svako od mjesta u Upravi kandidati su konkurirali sukladno njihovom području interesa – za mjesto predsjednika Uprave, mjesto člana Uprave za komunalne djelatnosti, za financije, za pravne poslove te za javnu nabavu. Od kandidata koji su ušli u uži izbor, njih 4 do 6 po jednom mjestu u Upravi, tražilo se da odgovore na nekoliko problemskih pitanja koja su odražavala tipične situacije s kojima se suočava Uprava Holdinga. Svoje su odgovore usmeno predstavili Nadzornom odboru i Skupštini Zagrebačkog holdinga koji su zajedno odlučivali o konačnom izboru kandidata.

Nadzorni odbor je s odabranim članovima Uprave sklopio ugovor koji ima karakteristike menadžerskog ugovora i odnosi se na mandatno razdoblje od četiri godine, dok su ranije članovi Uprave sklapali ugovor o nesamostalnom radu na neodređeno vrijeme.

Od kada gradonačelnik Bandić ponovno obnaša funkciju gradonačelnika Grada Zagreba, putem medija je sam pokrenuo spekulacije o sudbini nove Uprave trgovačkog društva Zagrebački holding. d.o.o. Pa se sada i javnost pita je li Zagrebačkom holdingu uopće trebala nova Uprava, zašto je raspisan javni natječaj za izbor članova Uprave i angažirana agencija za posredovanje pri zapošljavanju, te zašto su s novim članovima Uprave potpisani tzv. menadžerski ugovori? Ova pitanja imaju sasvim jasne odgovore s kojima bi javnost trebala biti upoznata.

Je li Holdingu trebala nova uprava?

U listopadu 2014. godine u akciji PNUSKOK-a privedeni su tadašnji predsjednik i zamjenik predsjednika Uprave trgovačkog društva Zagrebački holding d.o.o. te im je određen istražni zatvor. Nekoliko dana potom podnijeli su ostavke na svoje dužnosti. S obzirom na takvu izvanrednu situaciju, Nadzorni odbor Holdinga postavio je privremenu upraviteljicu čija je dužnost bila osigurati redovno funkcioniranje trgovačkog društva do imenovanja novih čelnih osoba u Upravi.

Sukladno Zakonu o trgovačkim društvima, dužnost je privremenog upravitelja da se brine o imenovanju nove uprave, te da obavlja neodložne poslove društva kako trgovačko društvo ne bi pretrpjelo znatniju štetu. Samim time jasno je da privremena upraviteljica nije mogla trajno upravljati trgovačkim društvom Zagrebački holding d.o.o., već je Skupština tog trgovačkog društva, kao najvažniji organ, trebala imenovati novu Upravu. Postojećim članovima Uprave koji nisu bili uhićeni te nisu podnijeli ostavke na svoje dužnosti u Upravi, Skupština je dala do znanja da se mogu slobodno javiti na natječaj i konkurirati za mjesto u Upravi pod jednakim uvjetima kao i svi ostali kandidati.

Zašto je raspisan javni natječaj?

Skupština trgovačkog društva Zagrebački holding d.o.o. novu je Upravu birala oslonivši se na pomoć specijalizirane agencije koja je provela otvoreni javni natječaj. Takav je postupak u skladu s dobrom praksom imenovanja uprava trgovačkih društava u državnom vlasništvu. Zanimljivo je primijetiti da je samo dva mjeseca nakon objavljivanja natječaja za Upravu Zagrebačkog holdinga d.o.o. Europska komisija u svojem Izvještaju o Republici Hrvatskoj dala preporuku Vladi Republike Hrvatske da uprave trgovačkih društava u državnom vlasništvu odabire na takav način. U Izvještaju je Vladi upućena kritika zbog nedovoljne transparentnosti postojećeg načina imenovanja članova uprava i nadzornih odbora, zbog činjenice da se ne objavljuju natječaji za te pozicije, što ograničava broj kandidata koji se mogu izabrati na te dužnosti, kao i zbog niskih zahtjeva u pogledu njihove kompetentnosti.

Potom je Vlada Republike Hrvatske krajem travnja 2015. izradila i podnijela Europskoj komisiji Nacionalni program reformi 2015. u kojem je definirala glavne ciljeve i reformske prioritete u razdoblju od 2015. do 2017. godine. Jedan od ciljeva Vlade je rješavanje slabosti u upravljanju i povećanje učinkovitosti u javnom sektoru, s poboljšanjem upravljanja u javnim poduzećima kao jednim od prioriteta.

U skladu s preporukom Europske komisije, Vlada je kao jednu od mjera za ostvarivanje napretka u upravljanju u javnim poduzećima istaknula sljedeće: ..."ojačat će se zahtjevi za stručnostima kandidata i transparentnost u postupcima imenovanja upravljačkih odbora trgovačkih društava u državnom vlasništvu. Uredba o izboru i imenovanju članova uprava i nadzornih odbora, čije se stupanje na snagu očekuje u lipnju 2015. predviđa unajmljivanje headhunting agencija kao pomoć u pronalaženju kandidata čije kvalifikacije najbolje odgovaraju potrebama trgovačkih društava. U tom cilju, do lipnja 2015., izradit će se Smjernice trgovačkim društvima u državnom vlasništvu za izradu internih akata kojim će se visina naknade i nagrađivanja vezati uz mjerenje uspješnosti u ostvarivanju postavljenih srednjoročnih ciljeva. U istom smislu

do rujna 2015. donijet će se Kodeks korporativnog upravljanja za trgovačka društva u većinskom vlasništvu [1].

Ako je već Europska komisija uočila nedostatke u postojećem načinu izbora i imenovanja članova Uprava trgovačkih društava u vlasništvu države, te ako je Vlada RH temeljem toga sebi dala u zadatak unaprijediti postojeću praksu, razumljivo je da se isto mora odnositi i na trgovačka društva u vlasništvu jedinica lokalne samouprave. Pritom, smisao takvog unapređenja nije svidjeti se Europskoj komisiji, nego osigurati profesionalno vođenje trgovačkih društava koja imaju velik utjecaj kako na uvjete poslovanja, tako i na standard građana. Naime, ako ne postoji politička volja da se upravljanja trgovačkim društvima u vlasništvu bilo države bilo lokalnih vlasti, povjeri stručnjacima, ne može se očekivati da ta trgovačkih društava budu uspješna te da usluge koje ona nude budu primjerene u pogledu cijene, kvalitete i dostupnosti.

U Zagrebu je takva politička volja očito postojala kada je raspisan javni natječaj za članove nove uprave Zagrebačkog holdinga, a naknadno odustajanje Skupštine Zagrebačkog holdinga d.o.o. od Uprave izabrane na takvom natječaju predstavljalo bi korak unazad i ozbiljan znak njezine gospodarske i političke neodgovornosti.

Zagrebački holding d.o.o. nesumnjivo je trgovačko društvo od iznimnog značaja. Ako se promatra kao konsolidirana gospodarska cjelina, sa svim ovisnim trgovačkim društvima, radi se o gospodarskom subjektu koji se i prema broju zaposlenih i prema visini prihoda nalazi među prvih pet u Republici Hrvatskoj. Ponuda i cijene usluga koje pruža Zagrebački holding d.o.o. određuju uvjete poslovanja jedne trećine gospodarskih subjekata u Republici Hrvatskoj, te izravno utječu na životni standard svakog petog stanovnika Hrvatske.

Osim toga, svaka sumnja u vjerodostojnost upravljačkog tima trgovačkog društva Zagrebački holding d.o.o. i njegovu samostalnost u provođenju poslovne politike dovodi u pitanje mogućnost i uvjete refinanciranja postojećih obveza Holdinga, čija visina iznosi preko pet milijardi kuna. U nepovoljnom scenariju u kojem bi financijske institucije ocijenile Zagrebački holding d.o.o. visokorizičnim dužnikom, porasli bi troškove kamata što bi se prelilo na gospodarske subjekte i građane bilo kroz povećanje cijena komunalnih usluga bilo kroz preusmjeravanje dijela sredstava gradskog proračuna u subvencije Holdingu. U takvim bi uvjetima bilo nemoguće održati postojeći standard u Zagrebu u području socijalne skrbi, predškolskog odgoja, obrazovanja, kulture, sporta i drugih aktivnosti koje se financiraju sredstvima proračuna Grada Zagreba.

Zašto su s novom Upravom potpisani tzv. menadžerski ugovori?

S novim članovima Uprave Nadzorni je odbor potpisao ugovore o pravima i obvezama članova uprave koji se u medijima nazivaju menadžerskim ugovorima, vjerojatno kako bi se izazvao otpor javnosti prema onima koji su ih potpisali. Prethodna Uprava imala je, s druge strane, ugovore o nesamostalnom radu. Razlika među njima nije u tome što novi ugovori jamče više plaće. Naprotiv, razina plaće članova nove Uprave čak je i nešto niža, ali je priroda tih ugovora bitno različita. Ugovori o nesamostalnom radu jamčili su prethodnim Upravama trgovačkog društva Zagrebački holding d.o.o. i prava iz kolektivnih ugovora (regrese, božićnice i sl.) dok tzv. menadžerski ugovori ne pružaju takvu pogodnost. Na taj je način spriječen sukob interesa samih članova Uprave, odnosno mogućnost da pri kolektivnim pregovorima prevladaju njihovi osobni interesi nad interesima trgovačkog društva.

Drugim riječima, kada sama uprava temeljem ugovora o radu ostvaruje koristi iz kolektivnih ugovora, tada su u pregovorima oko elemenata kolektivnih ugovora uprava i sindikati na istoj strani i cilj im je povećanje materijalnih prava zaposlenih, neovisno o implikacijama toga povećanja na poslovni rezultat trgovačkog društva.

Nadalje, tzv. menadžerski ugovori su s novim članovima Uprave sklopljeni na mandatno razdoblje od četiri godine, dok se prethodnim članovima Uprave ugovorima o nesamostalnom radu osiguravala mogućnost trajnog ostanka na radnom mjestu u Holdingu. Ugovori o nesamostalnom radu kakve su imale prethodne

Uprave izbjegnute su kako ne bi došlo do gomilanja bivših članova Uprave u Zagrebačkom holdingu, i do otpora promjenama koji je uobičajena posljedica ostanka bivših članova uprava u trgovačkim društvima. S obzirom na to da je sigurnost radnog mjesta za nove članove Uprave bitno smanjena, tzv. menadžerski ugovor dao im je minimalnu kompenzaciju za to, u vidu otpremnina čija je visina proporcionalna razdoblju preostalom do isteka mandata. Takve bi se otpremnine mogle isplatiti samo u slučaju da se menadžerski ugovori članova nove Uprave raskidaju bez razloga povezanih s uspjehom u upravljanju Holdingom. Na taj način destimulirana je samovolja Skupštine trgovačkog društva Zagrebački holding d.o.o. koja bi dovela do raskida menadžerskih ugovora članova Uprave iz isključivo političkih razloga.

Iz svega navedenog vidljivo je kako odabir članova nove Uprave Holdinga i njihovi ugovori nisu niti u jednom elementu kontroverzni i netransparentni. Štoviše, nova je Uprava izabrana u skladu s dobrom praksom i preporukama Europske komisije, na potpuno otvorenom natječaju, isključivo na osnovi stručnih kriterija i na temelju procjene cjelokupnog Nadzornog odbora i Skupštine, a način nagrađivanja članova Uprave potiče na ostvarivanje što boljih poslovnih rezultata tog trgovačkog društva koje svojim gospodarskim značajem prelazi okvire Zagreba. Stoga članovima nove Uprave treba dati priliku da se usredotoče na stabiliziranje poslovanja Holdinga i rješavanje vitalnih komunalnih pitanja u nadležnosti njegovog poslovanja.

U tom smislu podgrijavanje očekivanja o mogućoj smjeni tek izabranih članova nove Uprave Holdinga nije ništa drugo nego politički spin čiji legitimitet formalno izvire iz rezultata izbornog procesa, dok se suštinski radi o političkom nasilju i potpunom ignoriranju najboljih praksi razvijenih gospodarskih sustava i demokracija.

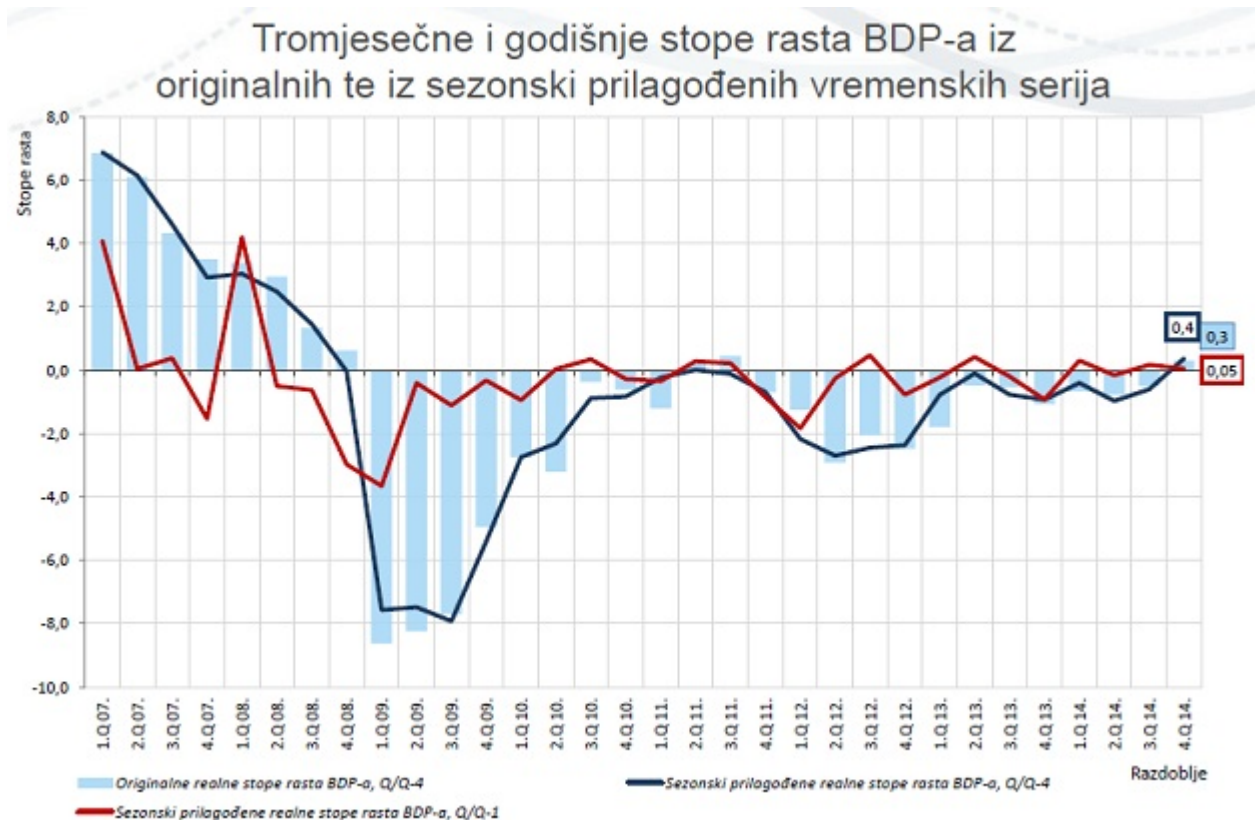
Ako nova Uprava Holdinga doista bude smijenjena bez ikakvog jasnog povoda, odnosno isključivo zbog neprihvatanja drugačijih ugovora i uz optužbu za tobožnju neosjetljivost na gospodarsku situaciju, postavlja se pitanje kakva će biti uprava koja će je zamijeniti? Na koji će način ona biti izabrana, ako ne putem otvorenog javnog natječaja? Koje će kriterije ta uprava trebati ispuniti, ako ne kriterije stručnosti i profesionalnosti? I kako poslije toga pružiti nadu obrazovanima i stručnima da ih ovo društvo doista treba, i da je kompetencija važnija od političke podobnosti?

Konačno, kako se i dalje uvjeravati da dijelimo europske kulturne i civilizacijske zasade, kada tako lako ignoriramo dobre europske prakse isključivo radi zadržavanja političkog utjecaja i moći?

[1] Republika Hrvatska, 2015., *Nacionalni program reformi 2015.*, str. 49.

Izlazak iz recesije: Rasli smo na kreditima, a sada ulazimo u stagnaciju – građanima neće biti bolje

Autor: M. R.



Graf: DZS

"Bez dramatike, u banani smo i visimo o niti", izjavio je 2008. godine tadašnji premijer Ivo Sanader i najavio recesiju koja će, kako se kasnije pokazalo, potrajati godinama.

Državni zavod za statistiku danas će objaviti podatke o BDP-u za prvi kvartal ove godine, te ako podaci budu, kako se očekuje, pozitivni, to će biti drugi kvartal rasta zaredom, što znači da je Hrvatska, prema definiciji, izašla iz recesije.

Hrvatska je do 2009. godine ostvarivala solidne stope rasta, ali se on temeljio uglavnom na zaduživanju kojim se financirala javna i osobna potrošnja.

Hrvatsko gospodarstvo ni prije krize nije raslo kao u drugim zemljama

Makroekonomist Velimir Šonje smatra da Hrvatska ni tada nije imala osobito visoki rast, ako se uspoređi s novim članicama Europske unije.

"Prosječni godišnji rast od 4,3% u nekoliko godina prije krize izgleda visok iz današnje perspektive, no bio je i tada niži od svih novih članica EU osim Mađarske, što ukazuje na fundamentalne slabosti gospodarstva koje

su i tada bile prisutne. A taj rast se temeljio uglavnom na neodrživim državnim investicijama u infrastrukturu", kaže Šonje.

Marina Tkalec s Ekonomskog instituta Zagreb, također upozorava da se rast temeljio na zaduživanju, no Hrvatska, za razliku od nekih drugih zemalja srednje i istočne Europe, prije krize nije razvijala izvozni sektor, što joj je onemogućilo oporavak kada je domaća potražnja pala.

"Rast prije krize u Hrvatskoj bio je vrlo sličan zemljama srednje i istočne Europe. Sve zemlje su do 2008. ostvarivale visoke stope rasta, ponajviše zahvaljujući rastu potrošnje (osobne i javne) koja je uglavnom bila generirana zaduživanjem. Takvo, dosta snažno zaduživanje značajno je opteretilo bilance kako poduzeća tako i kućanstava. Kada se šok 2008. prelio i na Hrvatsku, prevelika zaduženost očitovala se smanjenjem potrošnje i razduživanjem koje još uvijek traje. Neke zemlje, u koje se Hrvatska nažalost ne ubraja, su prije krize razvijale izvozni sektor. Kada je domaća potražnja podbacila, strana potražnja omogućila je brži oporavak tih izvoznici orijentiranih zemalja", smatra Tkalec.

Uhljebistan: Brži oporavak onemogućuje javna potrošnja i administracija

Pad hrvatskog gospodarstva trajao je 23 kvartala, ako izuzmemo "lažni" izlazak iz recesije 2011. godine, kada je također BDP simbolično porastao u dva uzastopna kvartala.

"Hrvatska se nije odmah prilagodila novonastalim uvjetima; glavne prepreke bile su i još uvijek jesu rigidno tržište rada, velik broj javnih poduzeća koja se nisu restrukturirala niti prilagodila plaće (dok privatni sektor je), neučinkovito sudstvo koje usporava stečajne procese onemogućavajući rješavanje dugova i oslobađanje financijskog sustava za kreditiranje novih poslova. Osim toga, priljev izravnih inozemnih investicija u Hrvatsku značajno je podbacio u odnosu na usporedive zemlje; glavnim krivcima smatra se relativno visoka razina plaća i pretjerano složena birokracija", upozorava Marina Tkalec.

Brži oporavak, kakav su imale usporedive zemlje, izostao je prije svega zbog pasivnosti vladajućih struktura, koje uporno odgađaju reforme, iako su one neizbježne.

Relativno visoko porezno i neporezno opterećenje, napuhan državni proračun i prevelik utjecaj neefikasnih državnih tvrtki, problemi su koji su opterećivali, i još uvijek opterećuju gospodarstvo, smatra Šonje.

Prema prognozama Europske komisije, Hrvatska bi ove godine mogla ostvariti rast od 0,3 posto, dok se za sljedeću godinu očekuje rast BDP-a od 1,6 posto. Iako nakon šest godina pada gospodarstva svaki pozitivan podatak dobro zvuči, ovaj rast nije dovoljan da bi ga građani osjetili.

"Očekivane stope rasta u ovoj i idućoj godini tehnički se nazivaju stagnacijom, a ne oporavkom. Osim toga, kako se oporavak tržišta rada očekuje tek iduće godine, prvi pozitivni učinci na građane najranije bi se mogli osjetiti tek iduće godine", smatra Tkalec.

ANALITIČARKA VIZEK:

'Ovaj rast nije dovoljan ni za što, ali bolje plus nego minus'

Autor: L. Filipović

Maruška Vizek, znanstvenica Ekonomskog instituta u Zagrebu, smatra kako Vlada zaslužuje određeno priznanje što je domaće gospodarstvo konačno počelo ostvarivati pozitivne stope rasta



Izvor: Pixsell Pixsell; autor: Pixsell

'Tvrdnje oporbe kako nas je iz recesije izvukao izvoz samo su djelomično su istinite. Mi među pet najvećih trgovačkih partnera imamo Italiju i Sloveniju koje unutar eurozone imaju jako velike probleme. One su na rubu recesije i nemaju veliku potražnju za stranim proizvodima. Da smo imali neke druge trgovačke partnere, mnogo ranije i brže bismo se oporavili', rekla je Vizek.

Ističe kako rast BDP-a od 0,5 posto u prvom kvartalu u odnosu na isto razdoblje lani građani neće osjetiti, ali da daje optimizam koji može promijeniti lošu potrošačku i investicijsku klimu.

'Ovaj rast nije dovoljan ni za što, ali bolje plus nego minus', naglasila je Vizek.

Upozorava kako je vidljivo kad se usporedi zadnji kvartal prošle godine s ovogodišnja prva tri mjeseca da je stopa rasta bila značajno veća pri kraju 2014. godine.

'To je kvalitetniji pokazatelj tekućeg stanja gospodarstva nego godišnja usporedba. Pozitivan trend postoji od sredine prošle godine, tada smo već izišli iz recesije, ali njegov intenzitet oscilira što znači da ne možemo govoriti o snažnom oporavku. Potrebne su nam ozbiljne reforme javnih poduzeća, fiskalne potrošnje i lokalne samouprave kako bi nam gospodarstvo postalo konkurentnije', zaključila je Vizek.

SKUPA KRIZA

Kraj recesije, no samo je turizam vratio izgubljeno, ostale čeka još dug put

Autor: Ljubica Gatarić

Propadanje hrvatske ekonomije dovelo je do gubitka 200 tisuća radnih mjesta i udvostručenja javnog duga. Jači rast potaknut će novac iz fondova Europske unije.



Foto: Patrik Macek/PIXSELL

Potpredsjednik Vlade Branko Grčić dočekaao je dan u kojemu može proglasiti izlazak zemlje iz recesije, što je konačno potvrdio i Državni zavod za statistiku objavom da je BDP u prvom kvartalu porastao pola postotnog boda u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Gotovo sve u plusu

U plusu su sve važne komponente na osnovi kojih se prati kretanje BDP-a, izuzev investicija, a Grčić kaže da dolazi i do bitnijeg oporavka investicijske aktivnosti, posebno građevinskog sektora. Domaći analitičari ističu rast udjela izvozno orijentiranih tržišnih subjekata kao jedan od najpozitivnijih pomaka u hrvatskoj šestogodišnjoj recesiji. Milanovićevi ministri to predstavljaju kao odmak od rentijerske ekonomije koja se bazirala na stranim kreditima, ulaganjima u infrastrukturu i nekretnine. Hrvatska je svjetlo na kraju tunela tražila najdulje od svih država članica EU, ne računajući Grčku, koja se ponovno suočava s katarzom, ali taj put natkrivaju tmurni oblaci. Vijest o ponovljenom rastu BDP-a na međugodišnjoj razini istovremeno prati informacija da je došlo do stagnacije u odnosu na zadnje tromjesečje 2014. godine. U Vladi su uvjereni da je zastoj privremen jer se dogodio zbog remonta i zaustavljanja rada rafinerije i Petrokemije.

– Recesija je, barem formalno gledajući, iza nas. Činimo sve da ubrzamo rast kako bi se efekt vidio i kod naših građana. Plaće su rasle, a sada je na redu i realni rast iz pojačane gospodarske aktivnosti – rekao je potpredsjednik Vlade Grčić i dodao da pojedinačni podaci za travanj i sve ono što se događa u ovom kvartalu nagovještaju da će se rast nastaviti i u idućim kvartalima. Očekuje se da će hrvatski BDP ove godine narasti oko 0,5 posto, što je premalo da bi se u ovom desetljeću nadoknadilo izgubljenih 12 posto BDP-a tijekom šestogodišnje recesije. Proteklih šest godina Hrvatska je izgubila oko 200.000 radnih mjesta, uglavnom u gospodarstvu i realnom sektoru, a jedino su se prihodi iz turizma vratili na prijašnje razine. Šest godina kriza

udvostručilo je javni dug zemlje, više od 300.000 građana nalazi se pod ovrhama jer im tekući prihodi ne pokrivaju kreditne i ostale troškove, a tek ove godine zaustavljen je pad zaposlenosti.

Ulaskom u EU Hrvatskoj su odobrena značajna sredstva, no njihov utjecaj na rast gospodarstva u ovoj godini još nije tako velik. Procjenjuje se da će većim dijelom i zbog korištenja europskih strukturnih fondova Hrvatska za godinu ili dvije dostići rast oko 2 posto.

Za više od toga Vlada mora provesti famozne strukturne reforme: ubrzati administrativne procedure, sudske postupke, smanjiti pritisak na poduzetnike, kontrolirati javnu potrošnju, smanjiti poreze. Nema zemlje koja je našla recept po kojemu se rezanje deficita i javnog duga može provesti bez negativnog utjecaja na ekonomiju i BDP.

– Treba prije svega naglasiti da je vijest o povećanja BDP-a pozitivna i da je bilo kakav rast bolji od recesije, ako ni zbog čeg drugog, onda zbog potrošačkog i investicijskog sentimenta – istaknula je Maruška Vizek, analitičarka Ekonomskog instituta. No bez obzira na to što treba poticati optimizam, ekonomistica podsjeća da godišnja stopa rasta BDP-a koju je DZS objavio više govori o tome što se događalo prošle godine u prvom tromjesečju nego što se događalo u prvom tromjesečju ove godine.

– Kada podatke desezoniramo, onda vidimo prvo da je ekonomija iz recesije tehnički izašla sredinom prošle godine i drugo, da je rast u zadnjem tromjesečju prošle godine, mjereno tromjesečnom stopom promjene, zapravo bio jači nego što je u prvom tromjesečju ove godine. Drugim riječima, postoje određeni pozitivni ekonomski pomaci, no na temelju dostupnih podataka čini se kao da impuls tih pozitivnih promjena slabi – ističe Vizek.

Ekonomist Željko Lovrinčević podsjeća da je Hrvatska već jednom imala dva kvartala uzastopnog rasta sredinom 2011., ali se on nije održao.

– Prvi podaci koji se odnose na travanj pokazuju stagnaciju u odnosu na prvi kvartal, indikatori za svibanj su pozitivni, ali promjene u ekonomiji idu tako polagano da na kraju ne možemo puno dobiti. U ovom bi trenutku bilo najbolje da se raspišu parlamentarni izbori i da ojačana dobivenim mandatom nova vlada pokrene promjene – komentira Željko Lovrinčević.

Potrošnja građana u ovoj godini potpomognuta je rasterećenjem osobnog dohotka na početku ove godine, no Zrinka Živković-Matijević uočava kako realan rast državne potrošnje nije logičan u situaciji kada se mora obuzdavati rast javnog duga i deficita.

Štitit će plaće i mirovine

Premijer Zoran Milanović i njegov potpredsjednik Grčić i jučer su kazali da će ustrajati na politici kojom se ostvaruju manje uštede, ali se štite ključne komponente domaće potrošnje, poput plaća, mirovina i socijalnih davanja. Zvonimir Savić iz HGK uočava da je Hrvatska ostala među članicama EU u kojima je u prvom kvartalu zabilježen najmanji rast BDP-a. Tu su grupu činile Grčka, Italija, Cipar, Austrija, Hrvatska i Finska u kojoj je zabilježen i lagani realni pad od 0,1%.

– Hrvatska je u najuspješnijem razdoblju za gospodarstvo, između 2002. i 2008. godine, rasla po prosječnoj stopi 2,1 put većoj od rasta Europske unije i uspjela se približiti prosječnoj razini razvijenosti EU za jedanaest postotnih bodova (sa 53% na 64%). Od početka krize, taj se udio u prosječnoj razvijenosti, s obzirom na pad ili manji rast BDP-a u odnosu na EU, smanjuje, a takav će trend trajati sve do ostvarivanja znatno dinamičnije stope rasta, veće od one na razini Europske unije.

Karamarko kritizira, Milanović uzvraća

Zoran Milanović, premijer

Vlada se nije dala nagovoriti na rezanja pod svaku cijenu, čime se često odreže nedužna ruka, ona koja se teže brani

Tomislav Karamarko, predsjednik HDZ-a

S ovakvim rastom nećemo ništa napraviti daljnjih 40 godina. Rast nije posljedica rada Vlade, nego zbivanja vani

Maruška Vizek, Ekonomski institut

Postoje pozitivni pomaci, no na temelju dostupnih podataka čini se kao da impuls tih promjena slabi

Bit će još bolje

Prvi put nakon godina propadanja građevinskog sektora, dogodilo se da je ne samo stopa pada zaustavljena, nego se u ožujku bilježi rast građevine. Rastu i izravna strana ulaganja, dobit javnih poduzeća porasla je za više od četiri puta, rastu prihodi privatnih poduzeća

Hrvatska se u razdoblju od 2002. do 2008., približila razini razvijenosti EU za 11 postotnih bodova, sa 53% na 64%, i sad se vratila na 61%.